

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2018

Bc. Vít Moravec

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Projevy a míra vlastenectví a fanouškovství v tištěných
denících na příkladu zápasů české a slovenské
hokejové reprezentace**

Diplomová práce

Autor práce: Vít Moravec

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Macková

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 7. 2018

Vít Moravec

Bibliografický záznam

MORAVEC, Vít. *Projevy a míra vlastenectví a fanouškovství v tištěných denících na příkladu zápasů české a slovenské hokejové reprezentace*. Praha, 2018. 62 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Veronika Macková.

Rozsah práce: 108 130 znaků

Anotace

Diplomová práce zkoumá, zda na stránkách českých a slovenských tištěných celostátních deníků dochází v hokejovém zpravodajství k projevům vlastenectví a fanouškovství. Sportovní klání mezi dvěma národy, které dřív patřily do společného státu, mají všechny předpoklady být pro obě strany speciální a prestižnější než běžná utkání. Z toho důvodu byly jako vhodné události k analýze vybrány finálové utkání z mistrovství světa 2000 mezi Českem a Slovenskem (5:3) a semifinále z roku 2012 mezi stejnými soupeři (1:3). V teoretické části jsou představeny koncepty národa, nacionalismu, národní identity, národních symbolů, mýtů, stereotypizace a fanouškovství. V empirické části dochází za pomoci diskurzivní analýzy k jejich zkoumání a uplatnění na výzkumném vzorku, který byl složen z textů z období vybraných zápasů mezi reprezentacemi Česka a Slovenska. Jako pomocná metoda byla zvolena kvantitativní obsahová analýza, jež poskytla odpovědi na otázky týkající se počtu a umístění článků v jednotlivých denících daných zemí. Výsledky práce dokázaly, že na stránkách českých i slovenských tištěných deníků běžně docházelo ve sledovaném období k projevům vlastenectví a fanouškovství, typicky používáním první osoby množného čísla „my“ nebo tendenčním popisem odehraných utkání ve prospěch národního týmu země, ze které deník pochází. Vyskytla se ale celá řada dalších jevů týkající se fanouškovství, vlastenectví nebo např. stereotypizace či mytologizace ve zpravodajství, které česká a slovenská média buď spojovaly, nebo rozdělovaly.

Annotation

The thesis examines whether Czech and Slovak printed national daily newspapers reveal expressions of patriotism and fanfare in ice-hockey news reports. Sports matches between two nations, which once formed one state, have all the requisites for being more special and prestigious than regular matchups. For this reason, these two events have been selected as suitable for analysis: the final match in the 2000 World Championship between the Czech Republic and Slovakia (5:3) and the 2012 semifinal between the same opponents (1:3). The theoretical part introduces concepts of nation, nationalism, national identity, national symbols, myths, stereotypisation and fanfare. In the empirical part, a discourse analysis is performed for their examination and

application on a research sample, which consists of texts from the time of the given matches between the Czech and Slovak national teams. As an assistant method, a quantitative content analysis has been chosen to provide answers to questions concerning the number and location of articles in each country's newspapers. The results of the analysis proved that Czech and Slovak printed daily newspapers frequently reveal expressions of patriotism and fanfare in the period under review, distinctively using the first person of the plural "we" or a tendency description of the games played in favour of the national team of the country, from which the daily newspaper originates. Nevertheless, a whole number of other phenomena related to fanfare, patriotism or for instance stereotypisation and mythologisation in news reports occurred, which Czech and Slovak media tended to either associate or separate.

Klíčová slova

Nacionalismus, vlastenectví, národní identita, fanouškovství, stereotypy, mýty, hokej, zpravodajství, diskurzivní analýza, obsahová analýza

Keywords

Nationalism, patriotism, national identity, fanfare, stereotypes, myths, hockey, news, discourse analysis, content analysis

Title/název práce

Manifestations and rate of patriotism and fanfare in daily newspapers on the example of Czech and Slovak national hockey team

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Veronice Mackové za její vstřícnost, trpělivost a odborné vedení práce.

Obsah

1	Teoretická část	5
1.1	<i>Národ, nacionalismus, národní identita</i>	5
1.1.1	<i>Národ</i>	6
1.1.2	<i>Nacionalismus</i>	8
1.1.3	<i>Národní identita</i>	10
1.2	<i>Sport a média</i>	11
1.2.1	<i>Stereotypizace</i>	13
1.2.2	<i>Mýty</i>	14
1.2.3	<i>Symboly</i>	16
1.2.4	<i>Fanouškovství</i>	17
2	Metodologická část	20
2.1	<i>Výběrový soubor</i>	20
2.2	<i>Kvantitativní obsahová analýza</i>	21
2.3	<i>Cíl výzkumu, výzkumné otázky</i>	22
2.4	<i>Diskurzivní analýza</i>	24
2.5	<i>Cíl výzkumu, výzkumné otázky</i>	26
3	Empirická část	27
3.1	<i>Kvantitativní analýza</i>	27
3.2	<i>Dílčí závěr</i>	34
3.3	<i>Diskurzivní analýza</i>	36
3.3.1	<i>Stereotypy, stereotypizace</i>	36
3.3.2	<i>Symboly</i>	39
3.3.3	<i>Mýty, mytologizace</i>	40
3.3.4	<i>Fanouškovství</i>	46
3.3.5	<i>Nacionalismus, národní identita</i>	49
4	Závěr	54
5	Summary	59
6	Použitá literatura	60

Úvod

Vývoj lidstva se nepřetržitě ubírá dál a dál, ať už se jedná o technologický pokrok a vynálezy nebo o abstraktnější myšlenkové proudy civilizace. V 21. století je jedním z nejzásadnějších pojmů globalizace. Tento fenomén nastal s posílením a propojením komunikačních kanálů, cestovních tras, ale třeba i ekonomických aktivit. Rozdíly na globálním trhu se stírají a komodity i služby jsou po celém světě výrazně dostupnější, než tomu bylo ještě před několika desítkami let. Podobně je to s médii. S technologickým pokrokem má každý člověk v kapse díky svému chytrému telefonu takřka neomezené možnosti, co se týče přijímání obsahu ze všech myslitelných mediálních serverů. Pro svůj široký záběr význam médií neklesá, ba právě naopak.

Globalizace s sebou přináší i národnostní otázky. Stírají se rozdíly i mezi národy, jejich kulturami, zvyky? Je v dnešní době ještě vůbec místo pro zdravé projevy národní identity, nebo se blíží okamžik, kdy budou všichni obyvatelé planety Země vůči vlastenectví imunní? To jsou velmi široké a obecné otázky, kterými se tato práce v žádném případě v plném rozsahu nezabývá. Poskytují však určitý myšlenkový základ pro zkoumání dílčí oblasti v mediální produkci, která s nastoleným tématem vzdáleně souvisí.

Tato práce si dala za cíl sledovat, zda se ve světle požadavku na tzv. objektivní či vyvážené zpravodajství projevuje v médiích národnostní cítění autorů. Podle McQuaila jsou požadavky na objektivitu ve zpravodajství především neutrální a informativní referování o událostech, které splňuje kategorie fakticity, přesnosti, úplnosti či relevance (McQuail, 2009, s. 367). Tato práce se však nezabývá objektivitou jako takovou a ani ji nijak neposuzuje a nezmiňuje, pouze ji vnímá ve vztahu ke sledovaným jevům a projevům fanouškovství či vlastenectví. Vymykají se sledované texty kritériím objektivnosti směrem ke sledovaným kategoriím? Je přítomné fanouškovství, projevy náklonnosti k jedné či druhé straně, vlastenectví, nebo dokonce až prvky nacionalismu?

Objekt výzkumu byl konkretizován na produkci tištěných celostátních médií v Česku a na Slovensku v období konání mistrovství světa v hokeji. Zápasy české hokejové

reprezentace na mistrovstvích světa či olympijských hrách patří v Česku tradičně k divácky nejoblíbenějším událostem roku. (Česká televize, 2018a) Dá se říct, že hokej má v České republice přesah daleko za mantinely kluziště – rok co rok se v danou dobu stává celospolečenským tématem a plní titulní strany novin. Koneckonců absolutní rekord ve sledovanosti programu České televize (od zavedení elektronického měření sledovanosti) drží přímý přenos z příletu zlatého výběru z olympiády v Naganu 1998, která zhlédlo přes 4,5 milionu diváků. (Česká televize, 2018b)

Jako vhodné události k analýze byly vybrány finálové utkání z mistrovství světa 2000 mezi Českem a Slovenskem (5:3) a semifinále z roku 2012 mezi stejnými soupeři (1:3). Předpokladem bylo, že zápasy mezi bývalými federálními partnery jsou pro obě strany speciální a snad i prestižnější než jiná utkání, protože většina hráčů, fanoušků a novinářů z obou táborů pamatuje dobu, kdy byli součástí jedné společné země. Oproti tezím došlo k posunu uchopení tématu – analýza se nakonec nezabývala srovnáním projevů fanouškovství a vlastenectví kolem prestižních zápasů Česko–Slovensko se zápasy favorita proti outsiderovi typu Česko–Itálie. Namísto analýzy textů souvisejících se zápasy Česko–Itálie nabyly na významu texty ze slovenských deníků a v závěru analýzy jim je pro vysokou výpovědní hodnotu a možností srovnání věnován stejný prostor jako deníkům českým.

Práce se skládá ze dvou hlavních částí. V teoretické části jsou představeny oblasti pozdějšího výzkumu – národ, nacionalismus, národní identita, mýtus, stereotypy, symboly a fanouškovství. V rámci empirické části jsou výše zmíněné oblasti sledovány na konkrétních textech vybraných z vymezeného výzkumného vzorku. Práce se odchýlila od původních tezí v použití výzkumné metody – nakonec byly uplatněny kvantitativní obsahová analýza a diskurzivní analýza.

Tato analýza velmi volně navazuje na některé předchozí výzkumy, které byly v Česku a na Slovensku v posledních letech vypracovány. V práci „Futbalové fanúšikovstvo a reprezentácie národných identít v sociologickej perspektíve“ (Botíková, 2011) se Zuzana Botíková zabývala motivací chování především fotbalových fanoušků během sportovních utkání, v rámci čehož se zaměřila i na stereotypizaci a problematiku

národní identity. Pavla Janoušková ve svém výzkumu „Proč právě hokej tak silně ovlivňuje budování národních identit v České republice“ (Janoušková, 2012) se tematicky blíží zaměření této práce, ačkoliv svůj text pojala více teoreticky. Nejblíže je této práci výzkum Marty Fialové „EURO 2008 a mediální reprezentace národní identity“ (Fialová, 2011), v níž se autorka zaměřila na podobná kritéria v rámci textů, byť s odlišným záměrem, a závěrem konstatovala vliv médií na posilování národní identity. Ačkoliv výše uvedené práce neměly přímý vliv na tvorbu tohoto výzkumu a v zásadě na něj žádným výrazným způsobem nenavazují ani mu nepředcházejí, je na místě je zmínit jako příbuzné výzkumy, které nepostrádají inspirační hodnotu.

1 Teoretická část

1.1 *Národ, nacionalismus, národní identita*

Otázky národa, nacionalismu a dalších příbuzných témat zkoumají badatelé napříč humanitními obory zhruba od poloviny 19. století (Hroch, 2003, s. 9). Samotný anglický termín *nation*, k němuž se v konkurenci jiných výrazů musela angličtina postupně dopracovat, má původ v latinském *natio* (národ, lid). Encyklopedie z roku 1841 definovala *nation* takto: „jestliže se společnost lidí (...) spojí za účelem vlády a vzájemné ochrany“ (Hroch, 2003, s. 11)

Francouzské *la nation* mělo až do 19. století stejný význam jako jeho anglický ekvivalent, později přibyla k charakteristice národa ještě pospolitost tradic a jazyka. (Hroch, 2003, s. 12)

V případě německého *nation* kladli badatelé důraz na totožné prvky jako ve výše zmíněných případech, v některých případech však akcentovali také důraz na etnicitu. Jak známo, tento aspekt později doprovázel válečné hrůzy první poloviny 20. století. (Hroch, 2003, s. 12)

Čeština definovala národ jazykem, kulturou a společnými dějinami. Zpočátku ovšem také jako pospolitost lidí, kteří žijí podle stejných zákonů a pracují ke společnému užitku – územní hledisko bylo úplným základem, od něhož se teprve odvíjely další teorie. Komenský přidal k charakteristice národa také lásku k vlasti. (Hroch, 2003, s. 12)

Jak je patrné, charakteristika národa a jeho definiční určení bylo v období zhruba do konce 19. století podobné v západních zemích i na českém území. Základní hodnoty byly pevně dané, ovšem zásadní výzkumy a rozmanitější názory přišly až od poloviny 19. století.

1.1.1 Národ

Německý historik Klaus Zernack označil celé druhé tisíciletí našeho letopočtu za věk evropských národů (Zernack, 1983, cit. podle Hroch, 2003, s. 350). Bezpochyby nelze přesně určit časové rozpětí, v němž docházelo k formování národů, jak je známe dnes. Podobné civilizační procesy probíhají v řádech staletí a není vlastně ani jasné, kdy je proces u konce a kdy stále probíhá.

Počátky utváření moderních národů, jak je známe dnes, už badatelé dokážou určit přesněji. Francouzský filozof Ernest Renan tvrdil, že národy v moderní podobě jsou v historii poměrně novou záležitostí. (Kilias, 1999, s. 423) Ve starověku nic takového neexistovalo – podle Renana byly Egypt nebo Čína „stáda vedená Synem Slunce nebo Synem Nebes“ (Renan, 1882, cit. podle Hroch, 2003, s. 25). Ve starověku byly městské republiky, království, císařství apod., nikoliv republiky v dnešním slova smyslu. Lid byl rozčleněn na kmeny a menší uskupení, které patrně nespĺňovaly kritéria národa, ať už bychom použili jakékoli.

Otto Dann považuje za klíčový milník konec 18. století, tedy období Velké francouzské revoluce a vznik evropských republik. (Dann, 1993, s. 12) Od vzniku moderních států je nutné podle Danna vnímat národ jako skupinu lidí, která má společný vztah k území (hranicím) a obecně politickou jednotu (zákony). Tento politický koncept národa dává vzniknout pojmu *národní stát*, v němž má každý člen národa právo stejnou měrou zasahovat do vývoje národa (demokratický princip). (Dann, 1993)

Od poloviny 19. století se začalo vyvíjet základní teoretické pojetí národů – až do poloviny 20. století to bylo vesměs pojetí primordialistické. To se snažilo určit národnost na základě objektivních rysů a znaků – od politických státních vazeb po pokrevní pouto. (Hroch, 2003, s. 14) Národnost je považována za něco, co je součástí samotného lidského bytí. Mezi významné autory, kteří pracovali s touto myšlenkou, patřili např. Otto Bauer nebo Friedrich Meinecke. Ten charakterizoval vývoj vytváření národů na základě pradávného „pouta krve“ po současnou státní, politickou či kulturní sounáležitost. V počátcích menší kmeny a svazy z větší části tvořilo pár rodin a příbuzenská pouta byla velmi silná, čím ovšem lidská společenství rostla, tím se také

anonymizovala a na významu nabývala jiná kritéria. Zároveň se postupem času zvětšovalo národní vědomí, které začínalo upozadovat dřívější historické kořeny. Národy totiž podle Meineckeho existovaly mnohem dřív, než o své národnosti vůbec začali lidé přemýšlet. (Meinecke, 1966, cit. podle Hroch, 2003, s. 46)

Odlišné pojetí je založené na subjektivních kritériích každého jedince a nazývá se konstruktivismus. Namísto pevně daných parametrů má každý sám právo rozhodnout, k jakému národu přísluší, a to na základě subjektivních pocitů a svého vlastního přesvědčení. (Hroch, 2003, s. 18) Connor popisuje příslušnost k národu přímo jako psychologický jev. Národ je „sebedefinující skupina“ (Rovná, 1998, s. 49), jež se nemusí nutně překrývat s termínem *stát* – uvnitř státu se mohou nacházet různé národy nebo etnické skupiny, které si pod pojmem *stát* nepředstavíme (např. území Francie zahrnuje nejen Francouze, ale i Alasany, Basky, Bretonce, Katalánce, Korsičany atd.). Konstruktivismus se začal naplno prosazovat až ve druhé polovině a na konci 20. století, přesto už v 19. století nastolil podobnou myšlenku Renan na příkladu Alasanů a Lotrinčanů, kteří se v historii ocitali na svém území často ve schizofrenní státně-politické situaci. (Renan, 1882, cit. podle Hroch, 2003, s. 14)

Termíny *národ* a *nacionalismus* prošly ze známých příčin zásadní proměnou zejména během druhé světové války. Někteří vědci se po této historické epoše začali výrazně odklánět od primordialistického pojetí. Odmítali objektivní kritéria a tvrdili, že národ není pospolitostí společné krve a rasy a že jej nelze definovat výlučně jazykem a etnicitou. Naopak stoupl význam subjektivních kritérií.

Rozmanitost názorů a úhlů pohledu je pro poválečný vývoj problematiky typická. Někteří autoři obecně považují za klíčový prvek ve formování národů jazyk jakožto nositele kultury, moudrosti a komunikace (Anderson, Dann, Deutsch, Kedourie). Zejména rozvoj písemnictví byl jedním z vůbec nejvlivnějších procesů lidské civilizace. Velmi často rovněž upozorňují na fakt, že na zrod určitého národa nelze pohlížet čistě z teoretického či psychologického hlediska, důležitý je historicko-společenský kontext konkrétní historické epochy a všechny okolnosti, které hrály nebo mohly hrát roli (Gellner, 1993, s. 17; Hobsbawm, 1972, s. 386). Deutsch zdůrazňuje několik

civilizačních mezníků, během nichž docházelo k největšímu rozvoji národů. Patří mezi ně např. posun k tržní ekonomice, rozvoj měst a základních komunikačních sítí mezi osídlenými oblastmi nebo postupné prolínání a interakce mezi lidmi různých sociálních vrstev (Deutsch, 1953, cit. podle Hroch, 2003, s. 54–70)

V 90. letech 20. století se objevili tzv. radikální konstruktivisté. Ti byli přesvědčení, že národ lze ustanovit kdykoliv a kdekoliv – jsou tak přesným opakem primordialistů. Předpokladem jsou jen materiální a duševní kapitál dostatečné skupiny lidí. Národ je pouze myšlený fenomén, jenž závisí na vůli jeho členů. Na významu tak nabývají kulturní aspekty, jako jsou národní symboly, slavnosti a stereotypy. (Hroch, 2003, s. 18)

Základní dělení primordialistického a konstruktivistického přístupu je jasné, existuje ale mnoho dalších dílčích pohledů na proces, jak a proč národy vznikaly. To je stále prostor, kde se historici, filozofové, sociologové a další vědci z humanitních oborů názorově rozcházejí. Většina badatelů se shoduje, že téma je nadále příliš neprozkoumané a ve své rozsáhlosti neuchopitelné na to, aby se dalo přesně definovat. „Jsem donucen k závěru, že nelze podat žádnou ‚vědeckou definici‘ národa, přestože tento fenomén existoval a existuje,“ napsal britský historik Hugh Seton-Watson (1973, s. 5).

1.1.2 Nacionalismus

Hans Kohn zasazuje počátky formování nacionalismu do severozápadní Evropy a Severní Ameriky. Zatímco v 18. století byl tento pojem takřka neznámý, začal se ve století následujícím rychle rozšiřovat a od poloviny 20. století už působil jako „univerzální ideová hybná síla soudobé historie“. 19. století Kohn označuje jako věk nacionalismu a předpovídá, že 20. století bude s odstupem času dost možná definováno jako věk pannacionalismu, jelikož historie se přesunula z takřka výhradně evropského základu na globální. (Kohn, 1968, cit. podle Hroch, 2003, s. 87)

Elie Kedourie uvádí, že nacionalismus je doktrína, která byla vymyšlena v 19. století. Hlásá, že lidstvo se dělí na národy, které lze rozlišit a určit na základě jasných charakteristik (jazykových, rasových, náboženských apod.). (Kedourie, 1993, s. 1)

Rozvíjení těchto teorií mělo s postupným vývojem dějin dalekosáhlé politické důsledky, nezáleží přitom na tom, zda je razila tzv. levice nebo pravice. Závislost na konkrétním ideologickém postoji nespátřuje ani Kohn, byť definuje nacionalismus jako politické přesvědčení, které pokládá národní stát za jedinou, přirozenou a nepostradatelnou formu politické organizace. Podle Kohna je nacionalismus základem soudržnosti moderních společností. (Kohn, 1968, cit. podle Hroch, 2003, s. 87) Nacionalismus tedy není něčím nahodilým, ale je naopak promyšleným jevem, jenž povyšuje otázku národnosti na jinou úroveň. Hobsbawm dokonce označil nacionalismus za „nejvýraznější politický jev našeho (tedy 20.) století“. (Hobsbawm, 1972, s. 385)

Nacionalismus se ocitl v centru debaty po druhé světové válce. Přičinil se o to mj. americký historik Carlton Hayes, jenž přišel s pozměněnou variantou typů nacionalismu, kterou původně vypracoval politolog Hans Kohn. Nacionalismus měl mít dvojí podobu – „západní“, jež by měla být vyspělá a liberální, a „nezápadní“, která je autoritativní a rasistická. (Hroch, 2003, s. 15)

Karl W. Deutsch kladl důraz v padesátých letech při rozvoji komunikačních kanálů a technologií právě na mezilidskou komunikaci a vztahy. „Pospolitost komplementární komunikace“ jako schopnost členů skupiny vzájemně snáze, komplexněji a intenzivněji komunikovat než s příslušníky jiné skupiny. Z toho také vyplývá společné uvědomění, kultura, tedy jedním slovem – nacionalismus. Deutsch definuje nacionalismus jako „upřednostňování zájmů národa a jeho členů před konkurenčními zájmy všech cizinců, a to ve světě sociální mobility a ekonomické soutěže, v němž převládají hodnoty bohatství, moci a prestiže. Osobní bezpečnost a skupinová identifikace jsou svázány s tím, jak skupina tyto hodnoty naplňuje.“ (Deutsch, 1953, cit. podle Hroch, 2003, s. 55) S druhou částí tohoto tvrzení se identifikuje Lemberg, jenž považuje nacionalismus za „sílu, která sjednocuje velké národní nebo kvazinárodní skupiny“. (Lemberg, 1964, cit. podle Hroch, 2003, s. 75)

Další vlna silného zájmu o výzkum národu a nacionalismu přišla v osmdesátých letech. Arnošt Gellner považoval nacionalismus za klíčový prvek ve formování moderních národů. Podle něj je nacionalismus produktem průmyslové společnosti (doba rozmachu

tedy v období průmyslové revoluce), která je vhodným prostředím pro jeho rozvíjení. Nacionalistické tendence se vyskytovaly i v agrární společnosti, šlo však o jev spíš nahodilý. Naproti tomu s rostoucím významem vzdělání a všeobecné gramotnosti je kulturní sblížení (kultura opírající se o písmo) lidí snazší. Důležitá je také anonymita společenství, měst, skupin apod. (Gellner, 1993, s. 149).

1.1.3 Národní identita

Klíčovým mezníkem fenoménu *národní identity* je 19. století, a tedy období formování moderních států. Grew poukazuje na fakt, že pocit národní identity se v tomto období výrazně mění a z významnějšího, jelikož jeho akcentací upevňovaly politické elity svou moc. (Grew, 1986, cit. podle Hroch, 2003, s. 209) Stát měl zájem vytvářet vlastence a upozorňovat na národní identitu prostřednictvím státních svátků, hymen, politických a kulturních projevů, voleb apod. Opět se navíc pohybujeme v období vrcholné industrializace, která přinesla intenzivnější komunikaci, rozvoj tisku, snazší cestování, jednoduše řečeno zmenšila svět a vyvinula větší pocit sounáležitosti mezi lidmi a těsnější kontakt mezi jednotlivými společenstvími. V období před 19. stoletím se podle Armstronga formovaly národní identity na základě několika hlavních pilířů – jazyka (řeči), touhy žít usedlý/kočovní život, rodového a teritoriálního rámce a náboženství. Tyto pilíře však byly ovlivněny nebo naopak samy ovlivňovaly historické události, které jsou pro vývoj civilizace vždy klíčové. (Armstrong, 1982, cit. podle Hroch, 2003, s. 176–177)

Grew došel k závěru, že národní identita nevznikla v lidech a společenstvích pouhým přirozeným vývojem, ale je historicky vytvořená. Souvisí se státem, a to buď existujícím, nebo i neexistujícím. Tyto touhy vedou často k různým formám nacionalismu, tudíž je zřejmé, že národní identita má tendenci nabývat ideologického charakteru. (Grew, 1986, cit. podle Hroch, 2003, s. 208) Kořeny národní identity je však nutné hledat i v kulturním dědictví a mýtech. Lidová kultura ve formě písemností, pověstí, dědictví společné řeči, ale i vysoká kultura, jako je moderní divadlo, hudba, výtvarné umění, beletrie vytváří mezi občany téhož národu pocit sounáležitosti a sdílení společných hodnot. O mýtech jako jedním ze základů národní identity píše Smith. Národ je podle něj „společenstvím společných mýtů a vzpomínek“. Historická fakta

v mýtech a národních pověstech přitom nemusí být ani zčásti založené na pravdě, stačí, aby existovaly ve vyprávění a dědily se z generace na generace, už to dodává národu společnou historii. (Smith, 1991, cit. podle Hroch, 2003, s. 291)

Vlachová a Řeháková představily výše uvedené prvky ve své studii, pro kterou si vypůjčily pět prvků národní identity podle Hallera a Careyho. *Obraz národa* je vědomí o určité charakteristice národa, přičemž lze rozlišit tradiční charakteristiku kulturní (jazyk, náboženství, zvyky) a moderní model státního národa (občanství, respekt k institucím). Dalším prvkem je *vazba k národnímu státu*, tedy citové spříznění s určitým územím. *Národní citění* zahrnuje jak hrdost, tak i stud, které člověk pocítuje při úspěších či neúspěších zástupců společenství, do něhož cítí, že náleží. *Pocit věrnosti a lásky k národu* se projevuje ve dvou formách – patriotismus má spíš pozitivní konotace, nacionalismus negativní, protože často znamená vymezení se vůči jiným národům. Posledním prvkem je *připravenost jednat ve prospěch národa*, což se projevuje zejména při válečných konfliktech. (Vlachová a Řeháková, 2004, s. 491)

S národní identitou úzce souvisí koncept Michaela Billiga, tzv. banální nacionalismus. (Billig, 1995) Ten stojí na myšlence, že národní identita a případně i patriotismus či nacionalismus jsou rozvíjeny u obyčejného občana v každodenním životě a během každodenních činností. (Billig, 1995, s. 6) Člověk si toho nemusí být a velmi pravděpodobně není vědom, symboly a národní mytologie jsou totiž neustále přítomné a vstupují do podvědomí každého z nás. Je nám neustále připomínána naše národnost, která představuje základ pro politická či kulturní témata, a tedy i pro denní tisk.

1.2 Sport a média

Sport na stránkách tištěných médií zažil, podobně jako novinařina obecně, rozmach během první poloviny 19. století. Sport se stával postupně stále oblíbenější oblastí zájmu a rozvíjel se na úrovni běžných občanů, čemuž napomohla průmyslová revoluce a vznik ustálené pracovní doby. (Lukšů, 2011, s. 15) Rostoucí obliba sportu se odrazila i na stránkách novin, kde sportovní servis dostával stále více prostoru – i kvůli rostoucí konkurenci a snaze pokrývat více témat. Pravděpodobně první sportovní rubriku v denním tisku zavedl londýnský Morning Herald v roce 1817. (Lukšů, 2011, s. 38)

O pět let později začal vycházet v Británii první specializovaný sportovní časopis Bell's Life in London and Sporting Chronicle, který se věnoval převážně dostihům, veslování, kriketu nebo boxu. (Lukšů, 2011, s. 37) První samostatnou sportovní rubriku na českém území zavedl list Prager Tagblatt na začátku 80. let 19. století. (Lukšů, 2011, s. 49)

Obrovským rozmachem a následným přerodem si sportovní žurnalistika prošla v druhé polovině 20. století. S rozvojem televizních přenosů a stále modernějších digitálních technologií dnes mohou diváci zápasy svých oblíbených týmu a sportovců sledovat živě v reálném čase, což změnilo i přístup k referování o utkání. Sport na obrazovkách televizorů začal být běžnou součástí všech domácností, což mu přineslo větší popularitu a společenskou prestiž. (Děkanovský, 2008, s. 11)

Podle Rowea je sport v dnešní době pevnou a neoddelitelnou součástí masové kultury, což je oproti dobám, kdy byl vnímán jen jako zábava, velký posun. Důkazem je např. přejímání sportovních principů v různých televizních pořadech a soutěžích, sportovci se denně objevují v mimosportovních pořadech. (Rowe, 2014, s. 100) Významný je také vliv reklamy, PR a marketingu na sportovní přenosy – jedním z nejsledovanějších televizních pořadů ve Spojených státech je téměř každý rok Super Bowl (Hospodářské noviny, 2015), tedy finále nejprestižnější světové soutěže v americkém fotbale. Je tak logické, že není moc lukrativnějších příležitostí pro umístění reklamy.

Dalším důkazem propojování sportu s vnějšími odvětvími je tlak na zatraktivnění jednotlivých disciplín. To vede v konečném důsledku až ke změně pravidel. V běžeckém lyžování se prosadily závody s hromadným startem, aby docházelo ke kontaktním situacím a prolínání závodníků v průběžném pořadí, plážové volejbalistky mají předepsané oblečení pro vizuální atraktivitu sportu atd. (Děkanovský, 2008, s. 160) V Česku zavedla nejvyšší florbalová soutěž namísto tradiční finálové série zápasů jedno rozhodující Superfinále, které jí zaručilo prostor v televizním vysílání a dodalo závěrečnému utkání náboj. Tento tlak na zatraktivnění je tedy výsledkem ekonomických aktivit v podobě souboje o diváka, ale i o pozornost médií. Je možné říct, že v současné době média nemohou být bez sportu a sport nemůže být bez médií.

1.2.1 Stereotypizace

Sportovní žurnalistika se vyznačuje celou řadou typických prvků. Jedním z nich je stereotypizace na základě národnosti nebo sportovního odvětví. Hogg a Abrams uvádí, že stereotyp je kognitivní jev, který vzniká na základě kategorizace členů sociálních skupin. Do nich patří i skupiny vytvářené na základě národnosti. (Hogg a Abrams, 1988, cit. podle O'Donnell, 1994, s. 346)

Stereotypizace ve sportu se nejčastěji vyskytuje ve spojení s příslušností k státu či národu. O'Donnell uvádí, že národy z centra moderní civilizace (především z Evropy) jsou povětšinou vnímané optikou pozitivních stereotypů – nikoliv výhradně, ale z větší části ano. Při posouvání po mapě světa od centra k periférii má stereotypizace jednotlivých států či národů tendenci vyjadřovat zčásti i negativa, případně přinejmenším jistou nepředvídatelnost. (O'Donnell, 1994, s. 358)

O'Donnell to dokládá nespočtem příkladů z nejrůznějších mediálních obsahů první poloviny 90. let 20. století. Němci jsou známí pro svou disciplínu, zarputilost a ochotu udělat pro úspěch všechno. Britové se nikdy nevzdávají a nedovolí si nic vypustit. Francouzi jsou často zobrazováni jako sportovci s uměleckou duší, kterým ani fyzický výkon nebrání v eleganci a stylovém vystupování. (O'Donnell, 1994, s. 347–350)

Naproti tomu zástupci skandinávských zemí jsou známí spíše pro svou otažitost a absenci emocí. Vžilo se ustálené slovní spojení „chladný Severan“. Veškeré stereotypy jsou vždy zvýrazňovány známými příklady – v tomto případě je to např. typický souboj vždy klidného Švéda Björna Borga a bouřliváka Johna McEnroea ze Spojených států, kteří se stali na dlouhá léta hlavními sportovními rivaly v tenisovém světě. (O'Donnell, 1994, s. 347) Není to však tak, že by se lidé a sportovci se stejnými vlastnostmi, jimiž proslul v našem příkladě Borg, nerodili i jinde. Jen na ně nesedí stereotypizace, a proto tolik v tomto směru mediálně nevynikají. A pokud ano, je to pro změnu v potlačení či v úplném obrácení stereotypu, což z nich činí výjimečné postavy jiným způsobem.

Vlastnosti „ledově klidných“ a otažitých Severanů jsou vnímány při sportovním

výkonu někdy pozitivně, ale ze společenského hlediska spíš negativně. Stejným příkladem, byť významově opačným, jsou stereotypy jižních zemí. Jihoameričané dokážou zejména v kolektivních sportech vnést do hry svého týmu kreativní prvky, ovšem často jsou také terčem kritiky pro svou sobeckost. Balkánci projevují během zápolení až přehnaný temperament a jsou příliš výbušní. Afričané pak dominují svou fyzičností, ale nedokážou svou živelnost zefektivnit taktickou disciplínou. (O'Donnell, 1994, s. 350–353)

Češi a Slováci žili po většinu období ve společném státě, a i jejich charakteristiky jsou podobné. Ve světle stereotypu je pro ně příznačná chytrost, přizpůsobivost a schopnost improvizace. (Děkanovský, 2008, s. 118) V českých tištěných médiích jsou konstrukce využívající stereotypizující charakteristiky Čechů poměrně používané, např. „Kanadánům dělala problém soupeřova kombinace a technická vyspělost.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1). Často se píše nebo hovoří o malém národu, který se vzepřel např. hokejovým velmocem, jimiž jsou míněny polohou i počtem obyvatel nesrovnatelně větší zámožské státy nebo Rusko: „Historici žasnou, experti krouťí hlavou, dva malé národy šílí nadšením.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „Velkou Kanadu zdolaly slovenské nadšení, obětavost a týmový duch.“ (*Nový čas*, 18. 5. 2012, str. 40).

1.2.2 Mýty

Základní definice mýtu podle Velkého sociologického slovníku je „Zvláštní slovesný útvar, většinou příběh odpovídající skutečnosti, který skrývá významově symbolickou hodnotu. Přeneseně se za ‚mytický‘ označuje každý jev, instituce nebo předmět, který je ojedinělý nebo nepravděpodobný.“ (Linhart, Vodáková a Petrušek, 1996, s. 657) Příběhy jsou často o hrdinech a jejich činech, podle Junga mýty slouží jako projekce archetypů. (Jandourek, 2007, s. 165)

Eliadeho pojetí moderního mýtu také pracuje s předpokladem, že mýtus je skutečný příběh, který se odehrál kdysi a slouží jako vzor lidského chování. (Eliade, 2011, s. 13) Podle Eliadeho je přirozené, že jakákoliv lidská společnost v jakékoliv historické době pracuje s mýty, které jsou její součástí. Člověk se totiž neustále obrací ke vzorům a vychází z historie svého národa nebo společenství. (Eliade, 2011, s. 22)

Podle filologa, sémiologa a literárního teoretika Rolanda Barthese je mýtus formou komunikace, promluvou či sdělením. Barthes věren svému odbornému zaměření vychází z de Saussureovy teorie znaku – ten se skládá z označovaného (obsah) a označujícího (forma). Znak přitom může existovat nejen v podobě textu nebo mluveného slova, ale i jako fotografie, film, reklama apod. (Barthes, 2004, s. 107) Barthes pojmenoval oba prvky jako denotace (primární význam znaku) a konotace (sekundární význam znaku). (Barthes, 2004, s. 111–113) Oba tyto základní prvky vytváří znak pro danou promluvu, fotografii, reklamu atd., z něhož se aplikováním mýtu vytváří další významová rovina.

Sportovci splňují status hrdiny, protože podávají výkony, kterých není většina populace schopna. Představují tak vzor, příklad dokonalosti v daném sportu nebo disciplíně. S takovou aurou tak může dojít až k mytologizaci jejich úspěchů, zejména jde-li o ojedinělý výsledek v dějinách národa. Jako příklad může sloužit olympijský hokejový turnaj v roce 1998 v Naganu. (Děkanovský, 2008, s. 116) Poprvé v historii se na olympiádě sešli všichni nejlepší hokejisti světa, protože hráče do soutěže výjimečně pustila i nejprestižnější soutěž planety severoamerická NHL.

Výkony hokejové reprezentace postupně „pobláznily“ českou veřejnost, která prožívala turnaj i přes nepříznivé časy zápasů hromadně u televizorů, nebo dokonce u velkoplošných obrazovek na veřejných prostranstvích. Mytologický potenciál takto významné sportovní události je obrovský a kolem účinkování české reprezentace se po konci turnaje celá řada mýtů vybuodovala. (Děkanovský, 2008, s. 118)

Po neúspěšném Světovém poháru 1997, kde mužstvo trpělo na přítomnost dvou vůdčích osobností Reichela s Jágre, povolal trenér Hlinka do týmu veterána Růžičku a přidělil mu funkci kapitána. Tato událost byla podobně jako řada dalších zpětně považována za klíčovou. Důležitou roli mělo sehrát i vyjádření obránce Svobody, který do médií po potyčce v utkání s Kazachstánem vzkázal, že se šarvátek na ledě nebojí, a dal tak symbolicky najevo, že Češi už nejsou jen techničtí hráči, kteří se podobným kontaktům vyhýbají. Podobně média nakládala i s dnes již pověstným přestávkovým proslovem

kapitána Růžičky mezi třetinami čtvrtfinálového souboje s USA. (Děkanovský, 2008, s. 118-120)

Obrovský přesah hokejového turnaje v Naganu je stále znát i v dnešní době. Když se řekne, že někdo „prožil Nagano“, znamená to historický sportovní úspěch. O olympijském turnaji vznikla řada knih, dokumentárních filmů a dokonce i divadelní hra. Mytologie turnaje se tak neustále rozvíjí i dvacet let od události.

Památný turnaj na olympijských hrách v Naganu ale zdaleka nebyl jedinou hokejovou akcí, která dokázala hýbat celou českou, potažmo československou společností. Československá reprezentace se utkala v roce 1969 na mistrovství světa ve Stockholmu s výběrem Sovětského svazu. Pro hokejisty i pro celý národ se obě utkání stala symbolickou odvetou za sovětskou okupaci ze srpna 1968 – někteří hráči si např. jako gesto vzdoru přelepili páskou hvězdu ve státním znaku na dresu. Československo oba zápasy vyhrálo, což vyvolalo po celé zemi bouřlivé oslavy, během nichž se okupační správa uchýlila k provokacím s následnými represemi vůči obyčejným lidem. (Děkanovský, 2008, s. 101) To jen potvrdilo symbolický význam a důležitost události, která dalece přesáhla hranice hokejových mantinelů.

1.2.3 Symboly

V jedné z předchozích kapitol byl zmíněn Billigův koncept banálního nacionalismu založený na podvědomém vnímání symbolů a národní mytologie v každodenním životě. V rovině symbolů Billig odkazuje na Renanův pojem *kult vlajky* (Billig, 1995, s. 39) a zobrazuje ho na příkladu ze Spojených států amerických. (Billig, 1995, s. 50)

V USA je zákonem striktně určeno, co se nesmí s vlajkou dělat, a naopak při jakých příležitostech se může používat. Národní uvědomění se posiluje už od školních let, žáci ve Spojených státech každé ráno vzdávají hold své vlajce. Podle Billiga je tato výchova jedním z důvodů, proč Američané ve vypjatých okamžicích stojí vždy za svým národem. A to i v případě kontroverzních situací, jako jsou americké válečné invaze ve světě. (Billig, 1995, s. 50) Zároveň píše o tom, že pro posilování národního uvědomění nejsou důležité vlajky (a obecně symboly), se kterými někdo viditelně mává

a upozorňuje na jejich důležitost. Významnější roli hrají obyčejné vlajky trvale vyvěšené ve veřejném prostoru. (Billig, 1995, s. 41)

Vlajka je pro národ nebo stát jedním z nejpoužívanějších symbolů – je vyvěšována při speciálních příležitostech, v budovách významných institucí nebo během znění národní hymny při kulturních, sportovních nebo politických akcích. To potvrzuje i sportovní terminologie – jako další označení pro národnost sportovce často slouží pojmenování na základě podoby vlajky, např. reprezentant javorového listu, helvétského kříže, pruhů a hvězd apod.

Mezi další důležité symboly patří státní svátky, bankovky, hymna apod. (Billig, 1995, s. 39) Ve sportu to je kromě některých již zmíněných např. barva nebo vzor dresů či klubové logo.

1.2.4 Fanouškovství

Zejména nejpobulárnější kolektivní sporty jako fotbal nebo hokej jsou pro svůj celospolečenský dosah významným prvkem v tvorbě sounáležitosti a národní identity. Jsou součástí sdílené historie národa. (Bishop a Jaworski, 2003, s. 249) Podle Hobsbawma sport slouží v lecčems symbolicky jako náhražka válečného střetu. Jakmile na hřiště vyběhne tým s jedenácti fotbalisty a bojuje proti soupeři, je to pro fanoušky velmi reálný souboj soustředěný do jednoho místa. (Hobsbawm, 2005, s. 142)

Mezinárodní souboje mezi reprezentacemi jednotlivých států nabývají často ještě jiný než sportovní rozměr. Důvodem je dlouhá historie jednotlivých společenství, národní identita, nacionalismus apod. Často se tak o zápasy zajímají i lidé, kteří sledují sport pouze okrajově. To je rozdíl oproti sportu na klubové úrovni, v němž většinou soupeří týmy ze stejné země, a případný historický kontext není tak hluboký.

Sportovní klání mezi zástupci dvou národů s sebou může nést i rozdílné chování médií. Požadavek na objektivitu zpravodajství může narušit tendence vnímat souboj optikou „my“ versus „oni“. „My“ většinou znamená to dobré, jinými slovy, „my“ jsme fanoušci. „Oni“ jsou nepřátelé, kteří se snaží „nám“ zkrřížit plány. V přeneseném smyslu jde

o souboj dobra a zla, v rovině národního cítění jde o „náš“ patriotismus (pozitivní národní uvědomění) a „jejich“ nacionalismus (negativní konotace). (Billig, 1995, s. 55)

Problematiku ideologické opozice „my“ versus „oni“ v mediálních sděleních popsal ve svém ideologickém čtverci Theun van Dijk. (Sedláková, 2014, s. 450) Čtyři „vrcholy čtverce“ jsou:

1. vyzdvižení dobrých vlastností/jednání naší skupiny;
2. zdůraznění špatných vlastností/jednání druhých;
3. potlačení špatných vlastností/jednání naší skupiny;
4. marginalizace dobrých vlastností/jednání druhých.

K van Dijkově ideologickému čtverci je příhodné zmínit i koncept binární opozice Lévyho-Strausse. Podle něj je uvažování v binární opozici základem lidské orientace na tomto světě (Sedláková, 2014, s. 451). Je tak neustále zdůrazňována odlišnost mezi „námi“ a „těmi druhými“, přičemž neexistuje nic mezi – vždy jen dobro, nebo zlo. Svým způsobem je nahlížení binárními opozicemi velmi zjednodušujícím pohledem na svět. Mezi typické binární opozice patří: my x oni, dobro x zlo, pravá x levá, bílá x černá, bezpečí x nebezpečí, kultura x příroda, civilizace x barbarství, řád x chaos, racionalita x emocionalita, moderní x primitivní, chytrost x hloupost, pracovitost x lenost, čistota x špína, ticho x hluk, individua x typy. (Sedláková, 2014, s. 452)

Bishop a Jaworski uvedli ve své analýze o mediálním pokrytí zápasů fotbalového Eura 2000 mezi Anglií a Německem konkrétní příklady, které jsou spjaté s fanouškovskými tendencemi v tisku. Rozdělení na „my“ versus „oni“ určuje jasný rámeček, jak má čtenář text číst: „naši chlapi to tentokrát mohou dokázat; teď jsme na tahu my; porazili jsme je“ atd. Anglická tištěná média současně provázala fotbalové utkání s historickými událostmi, čímž dodala zápasu, který se konal v Belgii, na důležitosti: „Keeganova ‚lvi srdce‘ vyrazí do bitvy proti Německu – poté, co strávila noc ve Waterloo.“ V neposlední řadě média připomínala předchozí důležité zápasy proti Německu – dva neúspěšné penaltové rozstřely z let 1990 a 1996. Rivalitu zdůraznila i zmínka o druhé světové válce. (Bishop a Jaworski, 2003, s. 250–252)

Podobné příklady najdeme i v českém, potažmo slovenském prostředí. Historické reminiscence jsou vzhledem ke společným dějinám obou zemí především vůči sobě navzájem: „Téměř přesně po dvaceti letech od počátku jednání o rozdělení federace stojí v semifinále proti českému výběru více než atraktivní soupeř – Slovensko.“ (*Lidové noviny*, 19. 5. 2012, str. 17). Také hokej může sloužit jako zástupný prostředek boje: „Bojující hokejisté šli štěstí naproti“ (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 23); „Čeští hokejisté hrdinně porazili Švédsko 4:3“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 1). A v neposlední řadě není výjimečné ani dělení „my“ versus „oni“: „Slovensko ovládla euforie. Hrajeme o medaili“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 3); „O zlato si to rozdáme se Slováky“ (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 23).

2 Metodologická část

2.1 Výběrový soubor

Výběrový soubor vychází z obsahu rozsáhlého mediálního archivu společnosti NEWTON Media, která se zabývá mediálními analýzami a monitoringem médií. Archiv obsahuje zprávy v plném znění z tištěných, audiovizuálních, rozhlasových či online médií od roku 1996 po současnost. (Newton media, 2018) Tento výzkum se zaměřil na tištěná celostátní média denního zpravodajství v České republice a na Slovensku. To je důvod, proč se ve finálním vzorku neobjevily deníkové přílohy, magazíny, regionální přílohy, mutace apod.

Počet celostátních deníků se v obou zkoumaných obdobích lišil. Zatímco v roce 2000 jich bylo v České republice osm (Mladá Fronta DNES, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo, Zemské noviny, Slovo, Sport, Blesk), na Slovensku jen tři (Hospodářské noviny, Národná obroda, Pravda). V roce 2012 jich v Česku bylo sedm (Mladá Fronta DNES, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Právo, Sport, Blesk, Aha!) a na Slovensku šest (Hospodářské noviny, Pravda, SME, Šport, Nový čas, Plus jeden deň). Do výzkumu se v roce 2000 dostalo českých celostátních deníků nakonec jen sedm, protože deník Slovo odkoupil majitel Zemských novin a udělal z něj mutaci svého původního média s takřka totožným obsahem sportovního zpravodajství. Z důvodu duplicity článků a většinou i titulků byl deník Slovo z konečného výběru vyřazen.

Analyzovány byly všechny články týkající se jakkoliv účinkování českého a slovenského hokejového národního týmu na mistrovství světa. Vzhledem k datům zápasů vykryštovala dvě čtyřdenní období: 13. až 16. května 2000 a 18. až 21. května 2012. Obě období tak splňují kritérium, že zahrnují jeden den před vzájemným utkáním Česko–Slovensko, samotný den utkání a dva dny po zápase. Vzhledem k tomu, že oba zápasy proběhly v pokročilé fázi turnaje (finále, semifinále), a tedy až o víkendu, bylo zkoumané období nakonec zkráceno na tři dny. Neděle, kdy žádné noviny nevycházely, nebyly nahrazeny žádným jiným termínem, jelikož déle před zápasem by nebylo ještě rozhodnuto o vzájemném zápase Čechů a Slováků a déle po zápase už není zájem médií o utkání tak velký a bezprostřední.

Pro rozlišení, co považovat za článek, a co už ne, byla stanovena hranice alespoň 50 slov souvislého textu na článek, byť naprostá většina textů byla výrazně delší. Zpracovány vůbec nebyly popisky k fotkám. Každý deník v jednom zkoumaném období zahrnoval články ze tří dnů kolem vzájemného zápasu Česko–Slovensko. Výjimku tvořily české Hospodářské noviny a slovenské Hospodárske noviny, které nevycházely v sobotu, a tak mají ještě o jeden den méně.

2.2 Kvantitativní obsahová analýza

Metoda kvantitativní obsahové analýzy vychází z výzkumů mediální agendy, k jejichž rozvoji došlo převážně v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století. Znamou a do jisté míry průkopnickou prací je v tomto ohledu výzkum Chapel Hill Study z roku 1968 týkající se nastolování agendy (agenda setting). (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 101) Autoři studie Maxwell McCombs a Donald Shaw zkoumali tematickou náplň jednotlivých médií, k čemuž využili systematické rozdělení do sledovaných kategorií. Ještě před nimi se významně zasadil o rozvoj metody Harold Lasswell, jenž zkoumal propagandistický obsah německých médií v období první světové války, zejména rozhlasu a filmu. (Sedláková, 2014, s. 293) Prapůvod metody jde ale ještě hlouběji do historie – podle některých zdrojů až do 19. století. (Sedláková, 2014, s. 291)

V roce 1952 vymezil americký sociolog a psycholog Bernard Berelson obsahovou analýzu jako „kvantitativní, systematický a objektivní popis zjevného obsahu komunikace“ (Berelson, 1952, cit. podle Sedláková, 2014, s. 291). Podle Sedlákové je obsahová analýza strukturovaná a ověřitelná, má jasná kritéria, čímž částečně přináší do studia sociálních fenoménů přesnost přírodních věd. (Sedláková, 2014, s. 291) Využívá se při analýze velkého množství dat, typicky při zpracování mediálních výstupů v určitém období, tematickém členění média, posouzení objektivity ve zpravodajství apod. Obsahová analýza je historicky spjatá s teorií masové komunikace a rozvojem masového tisku. (Sedláková, 2014, s. 292)

Tak jako v zásadě každá výzkumná metoda, i kvantitativní obsahová analýza naráží na své limity. Tím nejvýznamnějším je, že každé mediální sdělení je kulturně, sociálně

a kontextově podmíněné, a tudíž lze číst různými způsoby. (Sedláková, 2014, s. 296) Jsou-li tedy texty zařazovány do předem určených striktně vymezených kategorií, musí se počítat s tím, že kdokoliv jiný by je mohl (a dokonce i kategorie) dělit jinak. Vždy je tedy nutné připustit větší či menší vliv výzkumníkovy subjektivity. Další námitkou je neúplnost a nekončící ohraničenost možností vytváření kódovacích kategorií. (Sedláková, 2014, s. 300) Podle Sedlákové lze však podobnou námitku vznést i u většiny jiných metod, tudíž se jedná o běžný jev výzkumných technik v sociálních vědách. Další výtkou je, že kvantitativní obsahová analýza poskytuje data, ale nikoliv jejich interpretaci. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 110)

Wimmer s Dominickem uvádí desetistupňový model provedení kvantitativní obsahové analýzy (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 103):

- 1) Formulace výzkumné otázky nebo hypotézy,
- 2) definice výběrového souboru/populace,
- 3) výběr patřičného vzorku z populace,
- 4) výběr a definice jednotky měření,
- 5) konstrukce kategorií obsahu, které budou analyzovány,
- 6) vystavení systému kvantifikace,
- 7) trénink kódovačů a provedení pilotního výzkumu,
- 8) kódování obsahů,
- 9) analýza shromážděných dat,
- 10) definice závěrů.

Jak autoři sami uvádí, jednotlivé kroky nejsou vždy všechny nutné a nemusí být prováděny v přesném pořadí. Jejich model posloužil jako inspirace i pro tento výzkum.

2.3 Cíl výzkumu, výzkumné otázky

Kvantitativní část měla za úkol jako doplňkový výzkum v rámci celé práce odhalit, naznačit, případně vyvrátit možnou souvislost mezi počtem článků o českých a slovenských hokejistech na mistrovství světa a jejich výsledkem na tomtéž turnaji. Předpokladem je, že zápas mezi Českem a Slovenskem potenciálně může budit největší emoce, a tudíž by se mohl odrazit nejen na počtu článků (jenž indikuje zájem médií, předpokládanou poptávku a zaujetí pro téma), ale i na jejich umístění v daném vydání.

Výzkumná otázka: Je souvislost mezi úspěchy hokejové reprezentace a počtem a umístěním článků v novinách, které vychází ve stejné zemi, již národní tým reprezentuje?

Takto široce položená otázka potřebovala upřesnit, a tak byla rozdělena do celkem čtyř podotázek, na které je možné dostat konkrétní odpověď, alespoň co se týče matematických faktů.

Podotázka č. 1: Může mít výsledek vzájemného zápasu mezi Českem a Slovenskem vliv na mediální produkci tištěných celostátních novin ve smyslu počtu článků a zájmu o událost?

Hypotéza č. 1: Počet článků v novinách je vyšší v roce, ve kterém hokejová reprezentace země, v níž daný titul vychází, uspěje, než v roce, ve kterém neuspěje.

Jednotlivé deníky se liší rozsahem a v některých případech i ve frekvenci vydávání (Hospodářské noviny, Hospodárske noviny). Prostý součet článků by tak nevydal žádný vypovídající závěr. Bylo tedy přistoupeno k zprůměrování výsledného součtu článků prostým vydělením počtem vydání novin v zemi v rámci sledovaného období. Vzhledem k absenci vhodného filtru v archivu NEWTON media byly články dvakrát přepočítány ručně, což nevylučuje mírnou odchylku a počítá s lidským faktorem.

Podotázka č. 2: Dostává se hokej na nejdůležitější a nejprestižnější místo v novinách při úspěchu země víc než při neúspěchu? Nebo výsledek nemá vliv?

Hypotéza č. 2: Čím větší jsou úspěchy země, v níž daný titul vychází, tím větší dostává prostor na titulní straně vydání.

Výsledek této podotázky nebyl závislý na počtu článků na titulní straně, nýbrž na pouhou přítomnost tématu na titulní straně vydání novin. Záznam se tak omezil na evidování jednoduchého ANO/NE a následné procentuální vyjádření pro sledovaná období.

Podotázka č. 3: Dostává hokej prostor mimo sportovní rubriku v případě úspěchu země víc než při neúspěchu? Nebo výsledek nemá vliv? Akcentují editoři celospolečenský přesah?

Hypotéza č. 3: : Čím větší jsou úspěchy země, v níž daný titul vychází, tím větší dostává prostor v mimosportovních rubrikách.

Podobně jako v podotázce č. 2, ani zde nebylo klíčové, jak velký prostor dostalo Česko nebo Slovensko na hokejovém mistrovství světa na stránkách mimosportovních rubrik. Opět bylo evidováno pouze ANO/NE. Pro snazší zpracovatelnost nebyla zkoumána ani témata článků – mohla se věnovat jak samotnému hokeji, tak i fanouškům, sázkařům nebo třeba vztahovým problémům hokejistů.

Podotázka č. 4: Zvětšuje se mediální pokrytí bezprostředně po vítězném zápase a naopak? Nebo dostává událost (mistrovství světa v hokeji) stále zhruba stejný prostor bez ohledu na průběh?

Hypotéza č. 4: Počet článků v novinách se zvýší po vyhraném vzájemném zápase Česko–Slovensko, po porážce se naopak počet článků sníží.

Součet článků proběhl pro každý deník zvlášť, a to pro den před utkáním a pro den po utkání. Výsledek každého deníku byl samostatně zanesen do grafu, aby byla lépe graficky znázorněna tendence a obecný trend napříč všemi deníky. V případě součtu a vyjádření pouze českých a slovenských deníků dohromady by nebyl výsledek dostatečně vypovídající.

2.4 Diskurzivní analýza

Prostřednictvím diskurzivní analýzy zkoumáme dle Trampoty nejen samotné texty, ale nahlížíme na ně v širším kulturním či společenském kontextu. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 169) Mediální sdělení nejsou nikdy izolována, vždy se vztahují k dalším sdělením v diskurzu. Podobně i Sedláková píše, že při analýze textu není klíčový vždy jen pouze samotný text, ale i kultura, v rámci níž vznikl. (Sedláková, 2014, s. 426)

V rámci této kvalitativní metody je zásadní definovat „diskurz“. Tento pojem zpopularizoval v 60. letech 20. století Michel Foucault jako „soubor vědění o určitém tématu a současně soubor pravidel usměrňujících produkci vědění nových výpovědí o dané oblasti“ (Sedláková, 2014, s. 432). Podle Hoffmanové je diskurz nadřazený pojem pro text – diskurz v sobě zahrnuje řadu textů s nejrůznějšími vzájemnými vztahy. V širším pojetí pak diskurz zahrnuje i autora, adresáta a bezprostřední kontext. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 170) Trampota shrnuje diskurz jako „sadu textů (psaných, vyřčených) k určitému tématu kolující ve společnosti, které se vzájemně podílejí na budování významu“ (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 170). Podle Fowlera je diskurz „uspořádaná sada tvrzení“, která definuje, co je možné říct, a co není – definuje tak způsob, jakým se o daném tématu mluví. (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 171) Ať už definujeme diskurz jakkoliv, je nutné si uvědomit, že k analýze diskurzu budeme mít k dispozici vždy jen část textů, které tak slouží jako vzorek pro zkoumání daného diskurzu. Aktuální diskurz je v podstatě vždy nehotový, neukončený a téměř nikdy se nemůžeme dostat ke všem textům. (Sedláková, 2014, s. 439)

Tak jako lze různými způsoby definovat diskurz, je možné i různě uplatňovat diskurzivní analýzu. Neexistuje přitom univerzální návod jak postupovat, vždy záleží na konkrétním výzkumu. (Sedláková, 2014, s. 438) Sedláková uvádí tři hlavní proudy analýzy diskurzu – metodu zaměřenou především na jazykovou složku podle Jamese Paula Geeho, inspiraci intertextualitou a interdiskurzivitou Normana Fairclougha a analýzu ideologie mediálního diskurzu podle Theuna van Dijka. Všechny metody se v lečtěm prolínají, analýza v této práci ale bude vycházet především z metody odvozené od teorie van Dijka.

Ta klade důraz na analýzu vztahů mezi diskurzy, strukturami moci a společenskými nerovnostmi (Sedláková, 2014, s. 446). Podle této teorie je diskurz obecně nástrojem legitimizace moci a neustále ji upevňuje. To neplatí jen čistě o vládnoucí ideologii, ale týká se i menších témat v nejširším vymezení – tedy i vztahů mezi sociálními třídami či národnostními menšinami. Výsledkem těchto mechanismů ve zpravodajství je upevňování obecně přijímaných názorů prostřednictvím používaného jazyka a témat.

2.5 Cíl výzkumu, výzkumné otázky

V teoretické části již byly představeny hlavní oblasti zájmu tohoto kvalitativního výzkumu i inspirační zdroje pro uskutečnění analýzy. Hlavní výzkumná otázka zněla: **Dochází na stránkách tištěných médií v souvislosti s hokejovým mistrovstvím světa k projevům vlastenectví či fanouškovství?** Analýza se držela stejného klíče jako teoretická část a skládala se z pěti dílčích oblastí:

- A) stereotypy, stereotypizace
- B) symboly
- C) mýty, mytologizace
- D) fanouškovství
- E) nacionalismus, národní identita

Do úvodní části byly z českého a slovenského tisku vybrány a analyzovány jazykové konstrukce vyjadřující např. historické nebo národnostní stereotypy, případně stereotypy týkající se herního stylu. Část zaměřená na symboly zkoumala především vyobrazení národních znaků, vlajek a hymen v textu. Mýty a mytologizace pojaly už širší obsahová a tematická sdělení, konkrétně historické paralely mezi soupeři a sportovními úspěchy dané země, potažmo zrod nových mýtů a popis hrdinství. V posledních dvou částech byly analyzovány explicitní projevy fanouškovství v textu i v titulcích a projevy nacionalismu a zdůrazňování sdílené národní identity formou užití první osoby, příp. tendenčních hodnotících výrazů.

3 Empirická část

3.1 Kvantitativní analýza

Kvantitativní analýza se snažila zodpovědět na výzkumnou otázku: **Je souvislost mezi úspěchy hokejové reprezentace a počtem a umístěním článků v novinách, které vychází ve stejné zemi, již národní tým reprezentuje?** Ve snaze dosáhnout co nejkonkrétnějšího výsledku, který by se dal dále interpretovat, byly položeny další čtyři podotázky.

Úvodní čtyři tabulky obsahují absolutní součty počtu článků týkajících se českého a slovenského hokejového týmu podle jednotlivých deníků. Úplně dole v každé tabulce je průměr článku na den v daném listu.

Tabulka č. 1 Počet článků v českých denících o českých a slovenských hokejistech (13. – 16. 5. 2000)

	MF DNES	LN	HN	Právo	ZN	Sport	Blesk
13. 5.	6	6	-	6	6	6	4
15. 5.	15	12	9	15	10	14	9
16. 5.	8	8	4	8	11	5	11
Celkem	29	26	13	29	27	25	24
Průměr	9,66	8,66	6,5	9,66	7,66	8,33	8

Tabulka č. 2 Počet článků ve slovenských denících o českých a slovenských hokejstech (13. – 16. 5. 2000)

	HN	NO	Pravda
13. 5.	-	3	6
15. 5.	5	7	9
16. 5.	15	2	3
Celkem	20	12	18
Průměr	10	4	6

Tabulka č. 3 Počet článků v českých denících o českých a slovenských hokejstech (18. – 21. 5. 2012)

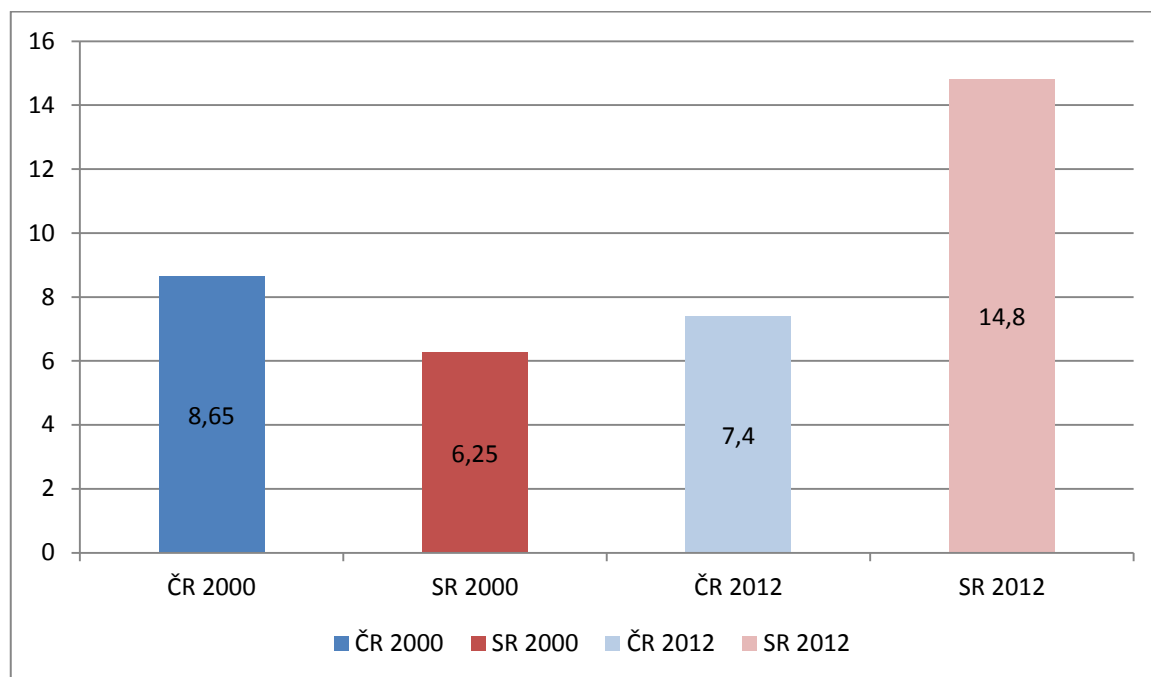
	MF DNES	LN	HN	Právo	Sport	Blesk	Aha!
18. 5.	8	5	2	5	12	3	1
19. 5.	11	8	-	6	14	8	8
21. 5.	11	10	3	10	14	6	3
Celkem	30	23	5	21	40	17	12
Průměr	10	7,66	2,5	7	11,33	5,66	4

Tabulka č. 4 Počet článků ve slovenských denících o českých a slovenských hokejstech (18. – 21. 5. 2012)

	HN	Pravda	SME	Šport	Nový čas	Plus JD
18. 5.	15	18	15	17	10	13
19. 5.	-	10	14	16	9	18
21. 5.	21	17	16	14	12	27
Celkem	36	35	45	47	31	58
Průměr	18	11,66	15	15,66	10,33	18,33

Podotázka č. 1: Může mít výsledek vzájemného zápasu mezi Českem a Slovenskem vliv na mediální produkci tištěných celostátních novin ve smyslu počtu článků a zájmu o událost?

Graf č. 1 Počet článků o hokejových výběrech Česka a Slovenska na jedno vydání

Hypotéza č. 1: Počet článků v novinách je vyšší v roce, ve kterém hokejová reprezentace země, v níž daný titul vychází, uspěje, než v roce, ve kterém neuspěje.

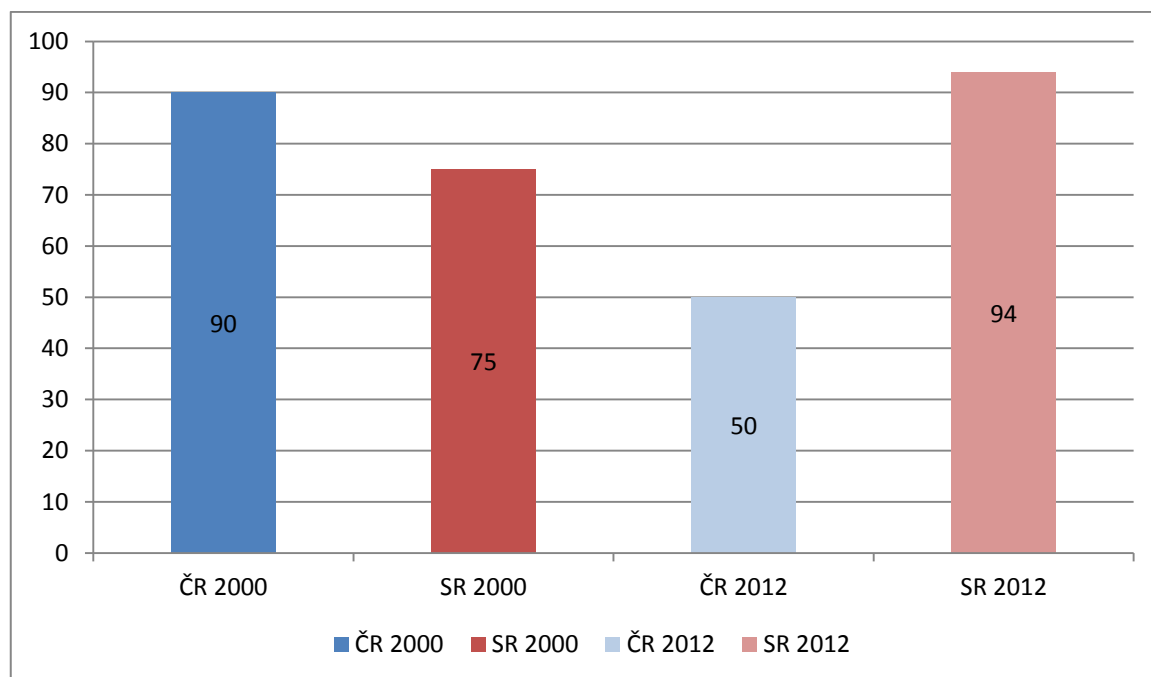
V grafu je uveden průměrný počet článků na jedno vydání v dané zemi. Znamená to tedy, že ve sloupci úplně nalevo je stav 8,65 námi sledovaného typu článků na jedno vydání jakýchkoliv českých novin.

Z grafického vyobrazení je dobře patrné, že nejvyšších hodnot dosahují sloupce, které jsou spjaty s úspěchem. Slovensko v roce 2012 (SR 2012) porazilo Čechy v semifinále 3:1 a průměrný počet článků o českých a slovenských hokejstech byl 14,8 na jedno vydání jedné novin. Druhou nejvyšší hodnotu přinesl rok 2000 a české mediální prostředí (ČR 2000) s průměrem 8,65. Češi v tom roce porazili Slovensko 5:3 ve finále mistrovství světa.

Naopak při porážce je produkce článků podle statistiky menší. V Česku byl sice rozdíl menší jen o něco málo více než jeden článek na vydání, ale o pokles mediální produkce v období v roce 2012 oproti roku 2000 šlo. Na Slovensku byl rozdíl markantní, více než osm článků na vydání. Hypotéza č. 1 se tak dá považovat za potvrzenou.

Podotázka č. 2: Dostává se hokej na nejdůležitější a nejprestižnější místo v novinách při úspěchu země víc než při neúspěchu? Nebo výsledek nemá vliv?

Graf č. 2 Četnost výskytu článků o hokejových výběrech Česka a Slovenska na titulní straně vydání (%)

Hypotéza č. 2: Čím větší jsou úspěchy země, v níž daný titul vychází, tím větší dostává prostor na titulní straně vydání.

Zastoupení české nebo slovenské stopy na mistrovství světa v ledním hokeji na titulní straně novin je v grafu vyjádřeno procentuálně. Celkové počty byly v roce 2000 v Česku v 18 případech z 20 na titulní straně, na Slovensku v 6 případech z 8. V roce 2012 v Česku v 10 případech z 20 a na Slovensku v 16 případech ze 17.

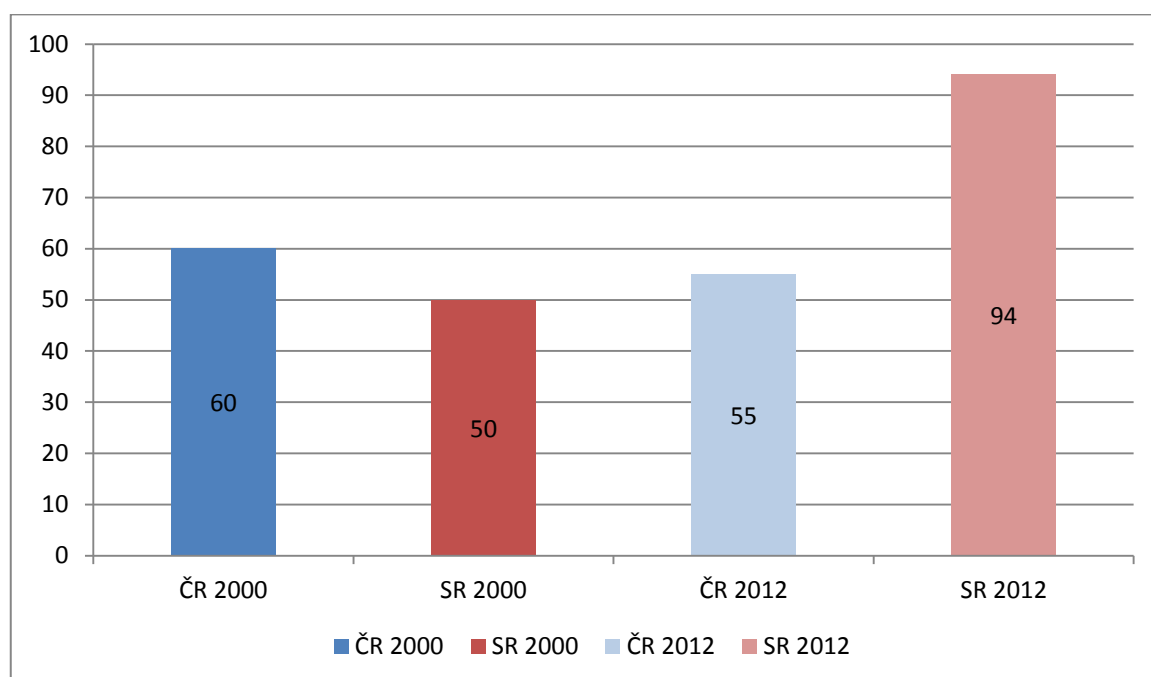
Ve sledovaném období během května roku 2000 tedy obsahovalo 90 procent českých celostátních novin články o hokeji na titulní straně. Na Slovensku se v tu dobu hokej dostal na 75 procent titulních stran denního tisku. O dvanáct let později zaznamenala slovenská mediální produkce výrazný nárůst, až na 94 %. V Česku naopak klesl podíl obsazení titulní strany na polovinu všech vydání.

Opět došlo k podobnému efektu jako u podotázky č. 2, kde rovněž dominovaly sloupce znázorňující úspěch dané reprezentace. Tentokrát je menší rozdíl u slovenského tisku,

naopak české deníky zaznamenaly mezi oběma obdobími propad o 40 procent. Hypotéza č. 2 se dá považovat za potvrzenou.

Podotázka č. 3: Dostává hokej prostor mimo sportovní rubriku v případě úspěchu země víc než při neúspěchu? Nebo výsledek nemá vliv? Akcentují editoři celospolečenský přesah?

Graf č. 3 Četnost výskytu článků o hokejových výběrech Česka a Slovenska mimo sportovní rubriku (%)

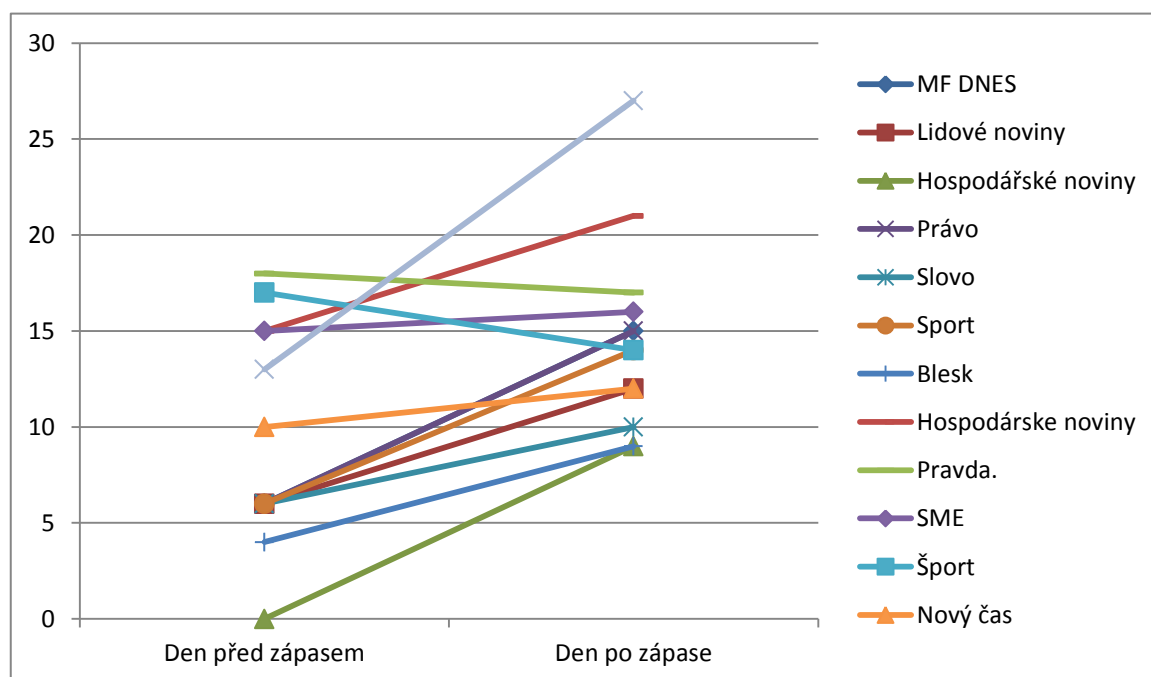
Hypotéza č. 3: Čím větší jsou úspěchy země, v níž daný titul vychází, tím větší dostává prostor v mimosportovních rubrikách.

Celkové počty zastoupení sledovaných článků v mimosportovních rubrikách listu jsou v grafu znovu vyjádřeny procentuálně. Celkem byly v roce 2000 v Česku v 12 případech z 20 v jiné než sportovní rubrice, na Slovensku ve 4 případech z 8. V roce 2012 v Česku v 11 případech z 20 a na Slovensku v 16 případech ze 17.

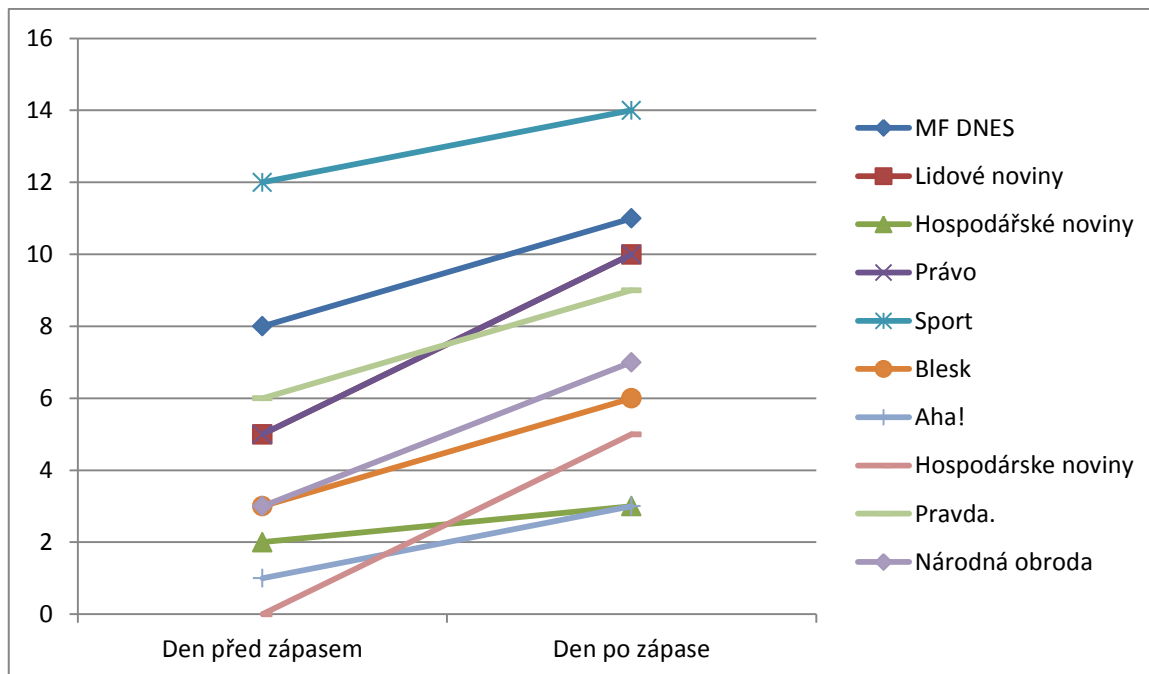
Tři hodnoty se pohybují kolem či přímo na hranici jednoho proniknutí do mimosportovní rubriky na jedno vydání. Jediný sloupec, který se výrazně odlišuje, jsou slovenské deníky z květnového období roku 2012, kdy Slovinci porazili Čechy v semifinále a následně vybojovali stříbrné medaile. Hypotéza č. 3 se potvrdila pouze částečně, v jednom případě úspěch národního týmu nehrál roli a hodnoty zůstaly přibližně stejné.

Podotázka č. 4: Zvětšuje se mediální pokrytí bezprostředně po vítězném zápase a naopak? Nebo dostává událost (mistrovství světa v hokeji) stále zhruba stejný prostor bez ohledu na průběh?

Graf č. 4 Srovnání počtu článků den před a den po úspěchu ve vzájemném zápase (český tisk 2000, slovenský tisk 2012)

Graf č. 5 Srovnání počtu článků den před a den po neúspěchu ve vzájemném zápase (český tisk 2012, slovenský tisk 2000)

Hypotéza č. 4: Počet článků v novinách se zvýší po vyhraném vzájemném zápase Česko–Slovensko, po porážce se naopak počet článků sníží.

Mezi grafem č. 4 a grafem č. 5 není téměř žádný rozdíl. Po úspěchu ve vzájemném zápase je výrazně vyšší počet článků, což už ukázala potvrzená hypotéza č. 1. Nicméně nárůst počtu článků den po zápase platí jak pro období po úspěchu, tak i pro období po neúspěchu. Téměř všechny křivky stoupají nahoru, jedinou výjimkou byly v roce 2012 deníky Pravda a Šport, jejich pokles byl však nevýrazný (z 18 na 17, resp. ze 17 na 14 článků). Hypotéza č. 4 se nepotvrdila.

3.2 Dílčí závěr

Je souvislost mezi úspěchy hokejové reprezentace a počtem a umístěním článků v novinách, které vychází ve stejné zemi, již národní tým reprezentuje? Jednoznačně kladnou odpověď v plném rozsahu analýza neposkytla. Nicméně nabídla indicie, které částečně některé hypotézy objasnily.

Lze napsat, že počet článků o mistrovství světa v ledním hokeji, a konkrétně o český a slovenský tým přímo souvisí se sportovním úspěchem dané země. To dokládá i graf č. 5, jenž se pohybuje ve vyšších číslech než graf č. 4, a potvrzuje tak větší mediální zájem v případě úspěšného tažení hokejistů národního týmu.

Stejně tak mediální zájem a víra editorů v návratnost a atraktivitu tématu pro širší veřejnost souvisí se sportovním úspěchem národního týmu. Údaje v grafu č. 2 poskytly asi nejpřesvědčivější důkaz z celé kvantitativní analýzy. Hokej je dostatečně nosné téma pro titulní stranu novin a lidi zajímá.

Důvody, proč k výše uvedeným jevům dochází, mohou být různé. Může to být projev národní hrdosti, fanouškovství či pouhá touha co nejvíc prodat sportovní úspěch krajanů na stránkách novin. To z pouhých čísel nelze vyčíst, tato fakta však mohou posloužit později jako opora pro některé závěry kvalitativní analýzy, která se zabývá samotnými texty. Možnou souvislost ale výsledky přinejmenším nabídl.

Naopak průzkum mimosportovních rubrik (graf č. 3) prokázal, že zpravodajství z hokejového mistrovství světa si většinou vystačí se sportovním prostorem v rámci vydání. Výjimkou je rok 2012 na Slovensku, kde je z vícera dat možné odhalit národní šílenství kolem cesty reprezentačního výběru do finále, v průběhu níž porazil v semifinále i český tým. Toto období získalo maximální hodnoty v přítomnosti článků na titulní straně, mimosportovní rubrice i v celkovém počtu článků, přestože bylo slovenských deníků o jeden méně než českých.

Je na místě zmínit i některé limity, které mohou výsledky analýzy zkreslovat. Jedním z nich je jistě menší vzorek slovenských deníků v období 13. – 16. května 2000. Dále není jasné, jakou roli mohla sehrát existence sesterských online zpravodajských serverů velkých tištěných deníků, jako jsou Mladá fronta DNES, Lidové noviny, Hospodářské noviny, Sport a další. Rozhodně je ale námi sledované období v roce 2012 tímto odlišné od roku 2000.

3.3 Diskurzivní analýza

3.3.1 Stereotypy, stereotypizace

Pojmenování reprezentačních celků často vychází z jazyka dané země: „ruská sborná kománda“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 14) a „molod'ci“ (*Sport*, 21. 5. 2012, str. 18) není nic jiného než česká transkripce ruských označení pro reprezentační tým. Totožná je situace u označení skandinávských států, finský „tým Suomi“ (*Lidové noviny*, 21. 5. 2012, str. 18) nebo švédský výběr „Tre kronor“ (*Právo*, 18. 5. 2012, str. 20).

Druhým významným motivem pro zástupný název týmu je historické nebo územní hledisko. Kanada je „velmoc ze zámoří“ (*Lidové noviny*, 18. 5. 2012, str. 20) nebo „kolébka hokeje“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 3), což odkazuje na tradici a historickou úspěšnost kanadského výběru. Prozaické „severský soupeř“ (*Lidové noviny*, 18. 5. 2012, str. 14) na adresu Švédska doplňuje poetičtější finská „země tisíce jezer“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 32). Slovensko se v roce 2012 stalo „překvapením šampionátu zpod Tater“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 1), z české perspektivy se pak jedná o „východní sousedy“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 3), paralelně jako jsou Češi pro Slováky „západní susedé“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 15).

Stereotyp malého národa, který je schopen se postavit hokejovým mocnostem, zdůrazňovali zejména slovenští novináři. Je to i z toho důvodu, že pro co do rozlohy i počtu obyvatel menší Slovensko je výrazně větší hokejová velmoc i Česká republika, nejen pouze tradiční celky Kanady, Ruska či Spojených států. Příklad z českého prostředí, jenž staví Česko i Slovensko na jednu stranu barikády, přesto najdeme: „Historici žasnou, experti kroutí hlavou, dva malé národy šílí nadšením.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1) Slovenský tisk dokázal ocenit jak zdolání Kanady, tak i následnou výhru nad Českem: „Velkou Kanadu zdolaly slovenské nadšení, obětavost a týmový duch.“ (*Nový čas*, 18. 5. 2012, str. 40); „David přetlačil Goliáše.“ (*Pravda*, 18. 5. 2012, str. 47); „Mladší bratr převýšil staršího.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 3).

Zajímavý rozkol mezi českým a slovenským tiskem nastal při prezentaci herního stylu české reprezentace. Ten by se dal charakterizovat jako střet na jedné straně tvrzení šikovní Češi a na druhé straně šťastlivci Češi. První názorový proud razila česká média zejména v úspěšném roce 2000, potažmo při vzpomínání na tento triumf: „Kanad’anům dělala problém soupeřova kombinace a technická vyspělost.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „šikovně bránící soupeř mu nic nedovolil ani při power-play“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „Česká tvořivost, myšlení a šikovnost vyžrály na nadšení Slováků.“ (*Lidové noviny*, 19. 5. 2012, str. 17)

Naproti tomu slovenský tisk v obou sledovaných obdobích neustoupil ani na chvíli od tvrzení, že Češi mají v hokeji neobyčejné štěstí a vynikají pouze svou defenzivní hrou. Tento názor předkládal čtenářům ve všech typech textů velmi často. Tomu odpovídá i popis utkání. „Češi si rozhodující náskok z 1. třetiny vzít nenechali a se štěstím obhájili mistrovský titul.“ (*Národná obroda*, 15. 5. 2000, str. 1); šťastné vítězství Čechů nad Kanadou“ (*Národná obroda*, 15. 5. 2000, str. 32); „Když už trenéři pomýšleli na odvolání brankáře Lašáka, na Čechy se, jako obvykle, usmálo štěstí.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 15) Bulvární Nový čas opřel své tvrzení o folklórní prvek: „Češi mají v hokeji štěstí, tvrdí tradičně slovenští fanoušci. I otřepaný slovenský vtip tvrdí, že první český útok nastupuje ve složení Jágr, Štěstí, Náhoda.“ (*SME*, 19. 5. 2012, str. 5)

Popis finálového utkání z roku 2000 se v obou zemích diametrálně lišil, zcela v duchu výše uvedeného rozkolu. Podle slovenského tisku slovenský tým hrál, zatímco český pouze čekal na chyby a spoléhal jen na obranu skvělého brankáře Čechmánka. „Finálový souboj měl v úvodu klasický scénář z předcházejících zápasů mezi oběma rivaly – Slováci působili aktivnějším dojmem, ale soupeř s propracovanou defenzivou takticky vyčkával na chyby.“; „proti nim stála pevná obrana a výborný Čechmánek; čeští hokejisté výborně bránili a v brance exceloval Čechmánek; český obraný val působil nadále bezchybně a sebevědomě, navíc stále čaroval Čechmánek“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 1). V reportáži po příletu stříbrných medailistů zpět do vlasti bylo uveřejněno, že fanoušci „v rukách drželi slovenské vlajky a transparenty, na kterých se objevovaly nápisy jako „Děkujeme, stříbrní chlapi!“ nebo „Nevadí chlapi, mistři jste vy! Češi nehráli hokej.“ (*Hospodárske noviny*, 16. 5. 2000, str. 11) Bez

zajímavosti není ani popis úvodu střetnutí a komentář k častému vylučování českých hráčů. „V úvodu pátého vzájemného, ale významem zatím nejdůležitějšího střetnutí rivalů z bývalé federace na MS, se Slováci zahryzli do soupeře.“ (*Pravda*, 15. 5. 2000, str. 17); „Češi potom na dlouhé minuty překvapivě ztratili nervy a v této části hry se souboj rozkouskoval na několik ne právě nejhezčích soubojů, za co si Češi vysloužili dvě vyloučení.“ (*Národní obroda*, 15. 5. 2000, str. 25); „V druhé části hry se tlak Slováků stupňoval i díky častým soupeřovým vyloučením.“ (*Hospodářské noviny*, 15. 5. 2000, str. 1)

V popisu utkání z české strany byl komentář k vyloučením zcela odlišný. Žádné zmínky o tom, že by Slováci tvořili hru a Češi se jen bránili. Navíc veškerou slovenskou aktivitu čeští novináři přisuzovali tendenčně řízenému utkání ze strany kanadského rozhodčího Achesona, z čehož plynuly přesilové hry pro soupeře. „Slováci se probudili až po přestávce. Na nohy je postavilo Kučerovo vyloučení.“; „Sudí Acheson se rozhodl, že utkání dodá detektivkovou příchut'. V 32. min. vyloučil Sýkoru na čtyři minuty a Slováci obléhali Čechmánkovu klec. Navíc Buzek po předchozích šesti minutách nafasoval osobní desetiminutový trest!“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 3); „Ve druhé části uhájili vedení navzdory nepřízni kanadského sudího Achesona, který si snad vyřizoval účty za vyřazení kolébky hokeje.“ (*Hospodářské noviny*, 15. 5. 2000, str. 1); „Ve druhé části mohl mít nezaujatý člověk pocit, že kanadský sudí Acheson má buď slovenské předky, nebo nemůže zapomenout na vyřazení svých krajanů českým týmem.“ (*Zemské noviny*, 15. 5. 2000, str. 16); „Acheson nesmyslně vylučuje Martínka za hrubost.“ (*Blesk*, 15. 5. 2000, str. 10) Ani následující citace nevypovídá o tom, že by slovenští hokejisté svého soupeře přehrávali, naopak to musel být až český tým, který polevil: „Slováci se ale nevzdávali – Češi jim v závěru trochu přepustili iniciativu a outsider toho dokázal využít.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 3)

Výrazným typickým stereotypem pro slovenský hokejový tým byla na jedné straně jejich psychická labilita a přemotivovanost v zápase s Čechy a na straně druhé živelnost, útočné pojetí a agresivita. „K typickému slovenskému stylu vyznávajícímu útočné pojetí přidal tolik potřebnou disciplínu.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 7); „typická, extrémně agresivní hra soupeře“ (*Lidové noviny*, 13. 5. 2000, str. 14); „Kreativní

a nadšenou hrou si získali srdce ruských fanoušků.“ (*Pravda*, 15. 5. 2000, str. 1), „Slavné finále proti Slovensku brala strana poražených nesmírně prestižně.“ (*Sport*, 16. 5. 2000, str. 19); „reprezentační parta ve finále zdolala ohromně motivované Slováky“ (*Právo*, 15. 5. 2000, str. 19); „Slováci, jindy skutečně psychicky labilní, dozráli.“ (*Blesk*, 13. 5. 2000, str. 13)

3.3.2 *Symboly*

Frekventovanou formou užití symbolů ve sportovní žurnalistice je pojmenování týmů názvy odvozených od národních symbolů. Tento odstavec by se dal umístit i do předchozí části analýzy zabývající se stereotypy. Kanada, která se utkala s Českem i Slovenskem těsně před sledovanými zápasy, a proto se v textech vyskytuje velmi často, je nazývána „javorovými listy“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1), obdobně jako „hokejisti ze země javorových listů“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 3). „Tre kronor“ (*Právo*, 18. 5. 2012, str. 20) odkazuje ke třem korunkám ve státním znaku Švédska. Podobně i slovenští „hokejisti s dvojkřížem na prsou“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 32) Motiv státního znaku se promítnul i do následujícího příkladu, byť přímo nepojmenovává hráče národního mužstva ani tým jako celek: „Tým trenéra Filce se ale zdvihl obdivuhodně, ještě dvakrát kousl gólovými tesáky českého lva.“ (*Zemské noviny*, 15. 5. 2000, str. 16)

Hymna slouží v textech jako symbol úspěšného konce, jako společné završení sdíleného sportovního souboje, a to jak pro hokejisty, tak pro jejich fanoušky. V článkách se o hymně psalo poměrně často, vyjadřuje sounáležitost a patří k nejvýraznějším symbolům spojeným s úspěchem na sportovním poli: „všichni věří, že dnes večer bude v Helsinkách znít slovenská hymna“ (*Nový čas*, 19. 5. 2012, str. 2); „Hráči i realizační tým se při slovenské hymně drželi za ramena.“ (*SME*, 18. 5. 2012, str. 28); „Během hymny se za ramena drželo celé mužstvo na ledě jako jeden chlap, i realizační tým na střídačce.“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 32); „Když v Ledovém paláci na kraji Petrohradu dozněly velebné tóny české hymny, napochodovali hrdinové šampionátu do šatny.“ (*Lidové noviny*, 15. 5. 2000, str. 13)

Dalšími symboly jsou vlajky a národní barvy. „Jásot a národní vlajky rozvlnily náměstí.“; „Cestu z letiště lemovaly stovky jásajících příznivců s vlajkami.“ (*Právo*, 16. 5. 2000, str. 1); „Fandové po celé zemi opět vytahují prapory, na tváře malují vlaječky a trikolory.“ (*Aha!*, 18. 5. 2012, str. 2); „Mnohé dívky přišly s makeupem v národních barvách a s vlajkami v rukou.“ (*Právo*, 16. 5. 2000, str. 24) Neobjevovalo se pouze explicitní vyobrazení vlajek v rukou oddaných fanoušků, ale i v metaforické podobě: „Podobně jako na olympiádě v Lillehammeru 1994, kdy svět poprvé objevil na hokejové mapě vlaječku Slovenska.“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 1); „Povstali staří (to je lichotka) a noví bojovníci a vytáhli slovenskou hokejovou vlajku nahoru, na žerd’.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 2)

3.3.3 Mýty, mytologizace

Obě země mají dlouhou společnou historii a z textů byla cítit neustálá přítomnost společných témat, rivality a historické reminiscence. To je obecně silný základ pro budoucí mytologizaci sportovní události. V širším kontextu lze hledat zvýznamňování námi sledovaných hokejových utkání už v samotném připomínání minulosti ve společném státě. „V neděli svedou federální bitvu o světový trůn.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „Téměř přesně po dvaceti letech od počátku jednání o rozdělení federace stojí v semifinále proti českému výběru více než atraktivní soupeř – Slovensko.“ (*Lidové noviny*, 19. 5. 2012, str. 17); „Dnes v 17.30 vypukne další velké derby.; česko-slovenský sousedský mač“. (*Mladá fronta DNES*, 19. 5. 2012, str. 14); „Na mistrovství světa v Rusku přehráli v unikátní finálové bitvě své ještě nedávné federální bratry.“ (*Blesk*, 15. 5. 2000, str. 1); „Hokejová reprezentace v bitvě územně i historicky blízkých národů obhájila titul mistrů světa.“ (*Mladá fronta DNES*, 13. 5. 2000, str. 2); „Obě země pojí minulost z jednotné republiky i společné hranice.“ (*Sport*, 19. 5. 2012, str. 2)

Média však nepřipomínala pouze prostou skutečnost bývalého společného státu, ale vyjadřovala i jistou sounáležitost a blízkost s občany druhé země. Společnou hokejovou výchovu lze vyčíst z příkladů: „V útrokách moderní New Areny je den před velkým soubojem československé školy klid.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 4); „Hřejivý pocit národní hrdosti se zároveň promítá do uznání hokejového umění třech zemí: Československa, Česka a Slovenska.“ (*Pravda*, 16. 5. 2000, str. 23) Zmínky o bratrství

už je vidět v některých ukázkách výše: "bratrského finálového měření sil" (*Národní obroda*, 15. 5. 2000, str. 25); „v bitvě bývalých federálních bratrů“ (*Sport*, 18. 5. 2012, str. 2)

Společná minulost a historie se neprojevovala pouze pozitivně vyznívajícími komentáři o společném úspěchu, ale i rivalitou vůči sousedskému státu: „bezprostředně po duelu s Kanadou na prestižní federální souboj neměl ani pomyslení“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „první hokejové finále mezi rivaly z bývalé federace“ (*Lidové noviny*, 13. 5. 2000, str. 1); „narazí na tradičního rivala z Česka“ (*Pravda*, 15. 5. 2000, str. 1); „třaskavá federální bitva“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 14); „velmi pikantní souboj“ (*Lidové noviny*, 18. 5. 2012, str. 20); „v ostře sledovaném a prestižním semifinálovém zápase proti Česku“ (*Pravda*, 21. 5. 2012, str. 46).

Nejen bulvární média nezdůvodně volila i ostřejší, nebo přinejmenším výrazy navozující dusnější atmosféru: „Zápas se Slováky má vždy speciální nádech.“ (*Mladá fronta DNES*, 19. 5. 2012, str. 2); „není špatný ani bronz, třebaže někoho porážka od Slováků bolí víc než jakákoliv jiná“ (*Lidové noviny*, 21. 5. 2012, str. 20); „drsná bitva dvou nesmiřitelných rivalů“ (*Blesk*, 19. 5. 2012, str. 1); „zdrcující prohrou se Slováky“ (*Sport*, 21. 5. 2012, str. 15); „Bratrské národy jsou zvyklé na pár hodin přidávat k střetnutí přívlastek – vražedné – i když jde jen o sport.“ (*SME*, 19. 5. 2012, str. 1); „Je to vždy boj o všechno! Nejen o body, ale i o čest a nepsaný titul šampióna bývalého Československa.“ (*Nový čas*, 19. 5. 2012, str. 2); „bratrovražedný souboj“ (*Nový čas*, 19. 5. 2012, str. 1)

Ostré výrazy na adresu soupeře nebo v očekávání pravé hokejové bitvy o všechnu čest a slávu samy o sobě připomínají Hobsbawmovu teorii sportovního klání jako náhražky válečného střetu. Čistě bojová rétorika se tak dala pozorovat na stránkách českých a slovenských tištěných médií rovněž. „Zítra se v Helsinkách schyluje k úžasné bitvě!“ (*Sport*, 18. 5. 2012, str. 2); „Češi se probili a to doslova až do finále“ (*Blesk*, 13. 5. 2000, str. 13); „Nezměrnou bojovností čelili kanadskému tlaku čeští hokejisté v semifinálovém duelu šampionátu a svou ohromnou vůli po vítězství šli štěstí naproti.“ (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 23); „bojovali ze všech sil a nedovolili snížit“

(*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 32); „Slováci se prezentovali v průběhu celého turnaje bojovnou a obětavou hrou.“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 2); „Úžasné k. o. zasadili čeští hokejisté ve stockholmském čtvrtfinále domácím Švédům.“ (*Právo*, 18. 5. 2012, str. 14); „složili na lopatky 24násobného mistra světa Kanadu“ (*SME*, 18. 5. 2012, str. 1); „Hadamczikovi válečníci“ (*Sport*, 18. 5. 2012, str. 2); „Tak nějak se vraceli římsí legionáři z vítězných bitev.“ (*Lidové noviny*, 16. 5. 2000, str. 3); „Bojující hokejisté šli štěstí naproti“ (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 23).

Kromě válečných metafor a vyjádření boje bylo časté vypíchnutí kladných vlastností hokejistů, ať už jako celku nebo vychválení jednotlivce. Motiv hrdinství se pozoruhodně často vyskytoval v titulku článku: „Slovenští hrdinové z Helsinek“ (*Pravda*, 21. 5. 2012, str. 42); „Od odepisovaných k hrdinům za 17 dní“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 3); „Hrdina Vůjtek!“ (*Aha!*, 18. 5. 2012, str. 12); „Ještě mi to nedochází, říkal Kovář, mladý hrdina z branky“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 13); „Čeští hokejisté hrdinně porazili Švédsko 4:3“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 1). Motiv hrdinství se ale objevuje i uvnitř článků: „Svých hokejových hrdinů se Slovensko dočká po poledni.“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 1); „Slovensko našlo nové sportovní hrdiny.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 3). Sportovci byli často pasováni do role statečných hrdinů s velkým srdcem, a tedy s odvahou, vůlí a bojovností: „stateční hokejisté, kteří v Rusku obhájili titul světových šampionů“ (*Mladá fronta DNES*, 15. 5. 2000, str. 2); „Našich 70 statečných“ (*Plus jeden deň*, 21. 5. 2012, str. 8); „Hurta srdnatě vybojoval puk; skvělá obětavá hra Slováků v defenzivě“ (*Národná obroda*, 13. 5. 2000, str. 24); „O osudu střetnutí rozhodlo zejména velké srdce českých hráčů.“ (*Lidové noviny*, 13. 5. 2000, str. 14); „Srdnatí hráči však toužili dokázat, že i bez hvězd z NHL mohou být nejlepší.“ (*Lidové noviny*, 15. 5. 2000, str. 13); „kolektiv s největším srdcem“ (*Plus jeden deň*, 21. 5. 2012, str. 2).

„Získali další úspěch, nesmrtelnost.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 1) Věta z článku deníku Sport už posouvá český hokejový úspěch do mytické roviny. Faktem je, že na české i slovenské straně se dal v obou sledovaných obdobích vysledovat zárodek nových mýtů. Na české straně šlo většinou o pomyslné návraty k jednomu z největších

sportovních úspěchů samostatné České republiky, a sice k olympijskému triumfu v Naganu. Zejména při triumfu na mistrovství světa 2000, tedy pouhé dva roky od olympiády, je vliv a čerstvost úspěchu na „turnaji století“ silně patrná a výkony reprezentace jsou neustále nahlíženy ve světle tohoto vítězství. „Podobně jako na olympiádě v Naganu si hlavní slovo v semifinále s Kanadou vzal kapitán Robert Reichel.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 15); „Nad Prahou jakoby se v té chvíli znovu po dvou letech vznášel přízrak olympijského Nagana.“ (*Zemské noviny*, 16. 5. 2000, str. 16); „I když se jich tentokrát nesešlo tolik jako při slavném vítězství hokejistů na olympijských hrách v Naganu.“ (*Mladá fronta DNES*, 16. 5. 2000, str. 3).

Mytický rozměr naganského úspěchu byl v Česku tak silný, že jím čeští novináři neustále nahlíželi i slovenskou cestu turnajem v roce 2000. „Slovensko zažívá svoje Nagano“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 15); „Slovenská veřejnost je na nohou a své vyslance žene za zlatem podobně jako Češi před dvěma lety na olympiádě v Naganu.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 15); „Současné klima v zemi popsal Miroslav Hlinka jasně. Všichni slavíme malé Nagano!“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 4); „Slovensko si i přes květnové parno prožívalo nedávné české Nagano.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 8); „Parta kolem nejlepšího střelce šampionátu, buffalského útočníka Mira Šatana, v mnohém připomínala zlatou naganskou sestavu České republiky.“ (*Lidové noviny*, 16. 5. 2000, str. 3); „V Petrohradu začalo v polovině května sněžit a slovenský tým je ve finále hokejového mistrovství světa a prožívá svoje Nagano!“ (*Zemské noviny*, 13. 5. 2000, str. 16); „‘My chceme zlato,’ ozývalo se slovenským hlavním městem, jeho ulice připomínaly Prahu v době olympijských her v Naganu.“ (*Zemské noviny*, 15. 5. 2000, str. 1); Jen pár měsíců před začátkem mistrovství světa 2000 odešel od českého výběru trenér, který ho dovedl ke zlatým medailím právě v Naganu a o rok později i na mistrovství světa, a jeho místo zaujal dosavadní asistent Josef Augusta. Ivan Hlinka se však přiletěl osobně podívat na finále do Petrohradu a média mu jakožto zosobnění největších českých hokejových úspěchů věnovala velkou pozornost: „Nastoupit k týmu mistrů světa a olympijských vítězů, navíc na poslední chvíli v únoru, za běhu, a ještě ke všemu po národním hrdinovi Ivanu Hlinkovi, to vyžadovalo odvahu a možná i trochu drzosti.“ (*Mladá fronta DNES*, 15. 5. 2000, str. 16); „legendární hokejový kouč“ (*Lidové noviny*,

15. 5. 2000, str. 24); „Při premiéře na šampionátu vykročil Augusta v Hlinkových stopách.“ (*Lidové noviny*, 15. 5. 2000, str. 13).

Po zisku třetí zlaté medaile v průběhu dvou let padala pojmenování o zlatém týmu a zlaté generaci, která dnes už známe jako zlidovělá. „Zlatá éra českého hokeje pokračuje: Naši hokejisté znovu mistry světa“ (*Hospodářské noviny*, 15. 5. 2000, str. 1); „Zlatý tým přiletí před polednem“ (*Právo*, 15. 5. 2000, str. 24); „Autobus se zlatými hochy jel Prahou krokem.“ (*Zemské noviny*, 16. 5. 2000, str. 1); „Nevídaná zlatá éra českého hokeje tím dostala další zápis.“ (*Mladá fronta DNES*, 15. 5. 2000, str. 1).

O dvanáct let později už bylo nadšení z Nagana pochopitelně slabší a ne tolik aktuální. Přestože už měl za sebou český hokej řadu dalších a čerstvějších úspěchů jako třeba tituly mistrů světa z let 2001, 2005 a 2010, naganské paralely byly pro píšící novináře stále atraktivní. A to zejména ve chvíli, kdy se české reprezentaci v turnaji nedařilo. Přišla však čtvrtfinálová výhra nad domácím Švédskem a podobně jako v Naganu se obrat ve hře přikládal zásadnímu proslovu zkušených hráčů v kabině. „Nagano mělo svého hrdinu ve Vladimíru Růžičkovi, jeho hřmotný výlev emocí se stal proslulým.“ (*Sport*, 19. 5. 2012, str. 9); „Obratu úřadovala vláda Tomáše Plekance a Petra Nedvěda. Kapitán a veterán, nejstarší hokejista na turnaji. Kdo také jiný? To oni nachystali před klíčovým duelem s Lotyšskem zásadní promluvu vůči týmu.“ (*Sport*, 19. 5. 2012, str. 9)

Slovenský tisk neměl v roce 2000 první skutečný úspěch slovenského hokeje příliš k čemu připodobňovat. Ačkoliv je z jednoho výše uvedeného titulku zřejmé, že hokejista Miroslav Hlinka přirovnal postup do finále k „malému Naganu“, samotní novináři tento ryze český sportovní mýtus za svůj nepřevzali. Teprve se rodily nové hokejové vzory, a asi nejčastěji opěvovaným byl později vyhlášený nejlepší hráč turnaje Miroslav Šatan. „Kapitán týmu Miro Šatan navzdory tomu, že je momentálně nejlepším střelcem turnaje, zachovává i na ledě absolutní rytířskost a obrovskou vůli pomáhat svým spoluhráčům.“ (*Národní obroda*, 15. 5. 2000, str. 30) Titulek na úvodní straně deníku Pravda „Šatan chce zlato“ (Pravda, 13. 5. 2000, str. 1) podsouvá rovnici Šatan = slovenský hokejový tým. Šatan se projevil jako tahoun týmu a o dvanáct let později se stal pojítkem mezi oběma hokejovými úspěchy. „Hrdina Miro Šatan!“ (*Nový*

čas, 21. 5. 2012, str. 11); „Co udělal při druhém gólu, vejde do slovenských hokejových dějin.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 6).

V roce 2012 už byla situace jiná – to už za sebou měl slovenský hokej úspěchy na přelomu tisíciletí, kdy v letech 2000, 2002 a 2003 získal kompletní sadu medailí, včetně titulu mistrů světa v roce 2002. A právě k tomuto období se slovenská média vracela podobně jako český tisk k Naganu. „Tažení slovenského týmu v Helsinkách připomíná výkony svěřenců Jána Filce na mistrovství světa v roce 2000 v nedalekém Petrohradě.“ (*Pravda*, 18. 5. 2012, str. 2); „Slovenský tým obrátil skóre s Kanadany jako před deseti roky ve Švédsku, když se v Karlstadu nastartoval za zlatem.“ (*SME*, 18. 5. 2012, str. 28).

Na šampionátu v roce 2012 dovedl slovenskou reprezentaci ke stříbrným medailím český trenér Vladimír Vůjtek. A právě jeho osoba se stala nejvýraznějším motivem turnaje napříč českými i slovenskými novinami. V osobě zkušeného českého kouče spatřoval tisk hlavní důvod, proč po letech strádání slovenského národního výběru začal náhlý obrat ve hře. Podle slovenských novinářů Vůjtek vštěpil svému týmu typickou českou hru, s níž lze dosáhnout úspěchu, byť za cenu pragmatismu a nepříliš atraktivní hry, jak vyplývá z příkladu: „Velký podíl na tomto úspěchu nepochybně má trenér Vladimír Vůjtek, málo platné, český hokejový rozum je český hokejový rozum.“ (*Šport*, 18. 5. 2012, str. 2). Ani další ohlasy zvolený styl nijak zvlášť nekomentují, byť u českého týmu byli novináři v minulosti kritičtí. „Vyšel tah hrát počesku.“ (*SME*, 21. 5. 2012, str. 8); „Vůjtek přinesl českou hru – vycházení z pevné defenzivy.“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 2); „Vyčkávací styl Čechů je ohromně nepříjemný.“ (*Šport*, 19. 5. 2012, str. 8); „Vůjtek si přinesl s sebou i české štěstíčko.“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 4); „Čeští hokejisté si vylámali zuby na naši obranné hře. V pásmu jsme byli neomylní a všechno skvěle dirigoval Zdeno Chára.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 6). Obdobně komentovala Vůjtkův vklad do herního projevu slovenského týmu i česká média. Mohlo to tak budit dojem, že zdůrazňují roli trenéra a fakt, že úspěch je tak trochu i český. „Poslední roky sčítal slovenský hokej samé neúspěchy. I loni, kdy mistrovství světa pořádal. Až přišel český kouč Vladimír Vůjtek a všechno se obrátilo.“ (*Mladá fronta DNES*, 21. 5. 2012, str. 6); „Slováci vedeni

českým koučem Vladimírem Vůjtkem vyrukovali na Čechy s českou taktikou.“ (*Mladá fronta DNES*, 21. 5. 2012, str. 1); „Vůjtkův ďábelský plán: soupeř uspěl českou taktikou“ (*Lidové noviny*, 21. 5. 2012, str. 18).

Slovenský tisk ale pro změnu mnohokrát zdůraznil, že Vladimír Vůjtek není Čech, nýbrž Moravák. Tento detail mohl nenápadně upozornit na fakt, že jakožto Moravák má ke Slovensku blíž. Vůjtkova žena je navíc Slovenka, což se promítlo do několika reportáží a rozhovorů z jejich vesnice, i s rodinnými příslušníky. „Rodák z Moravy“ (*Plus jeden deň*, 19. 5. 2012, str. 29); „Moravák Vladimír Vůjtek“ (*SME*, 18. 5. 2012, str. 1); Kanadský štěp se neujal, ale bližší moravská nátura dělá na slovenské hokejové střídačce divy.“ (*Pravda*, 18. 5. 2012, str. 2)

Nicméně ještě jednu typickou slovenskou vlastnost, viděno optikou výše uvedených stereotypů, dokázal Vladimír Vůjtek u Slováků potlačit a pomoci jim tak vítězství. Kromě pragmatického „českého“ systému hry zkontroloval dle médií jejich emoce a živelnost. „Naučil hráče disciplíně, která zdobí Čechy, naopak, mnohokrát v minulosti chyběla Slovákům.“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 4); „K úspěchu nás dovedl netradiční obranný systém, na jaký slovenské výběry nebyly v minulosti zvyklé.“ (*SME*, 21. 5. 2012, str. 7); „Vlídny trenér Vůjtek ovládá schopnost zchladit horké hlavy a zároveň rozehnat sklony ke skleslosti.“ (*SME*, 21. 5. 2012, str. 3); „S Faktorem Vůjtek nastoupí na dnešní duel i faktor vyrovnaných emocí.“ (*Šport*, 19. 5. 2012, str. 6).

3.3.4 Fanouškovství

Použití první osoby množného čísla nebylo v průběhu analýzy ničím výjimečným. Slovenské deníky využívaly těchto tvarů bezesbýtku, některé české deníky se jim snažily vyhnout. Žádný takový tvar nebyl ve zpravodajství nalezen v období z roku 2000 v denících Sport, Hospodářské noviny, Zemské noviny a Blesk. V roce 2012 tyto tvary nepoužily Mladá Fronta DNES, Lidové noviny, Právo a opět Blesk.

Trochu zvláštním případem jsou komentáře a krátké glosy lidí z branže, kteří mají k hokejovému týmu blízký vztah, jako v následujících dvou příkladech tehdy aktivní hráči Richard Král a Vladimír Růžička: „Musím uznat, že jsme se stali mistry světa

zaslouženě.“ (*Sport*, 16. 5. 2000, str. 19); „Začali jsme dobře, od druhé třetiny nás ale Kanadané začali v soubojích předjíždět.“ (*Mladá fronta DNES*, 13. 5. 2000, str. 28). Komentářům tohoto typu se analýza nevěnovala, zkoumala pouze texty od novinářů. „Josef Augusta vysvětlil, v čem jsme byli lepší.“ (*Mladá fronta DNES*, 13. 5. 2000, str. 28); „narazíme právě na naše východní sousedy“ (*Lidové noviny*, 13. 5. 2000, str. 14); „O zlato si to rozdáme se Slováky“ (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 23); „Máme čtyřicátou medaili“ (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 24); Tým javorových listů nám stál v cestě do finále stejně jako loni. (*Právo*, 13. 5. 2000, str. 23); „A tak máme z MS bronz“ (*Aha!*, 21. 5. 2012, str. 11).

Na Slovensku se první osoba množného čísla vyskytla ve sledovaném období ve všech denících. „V největším tlaku jsme však inkasovali gól z hokejky Reichela a titul mistra světa se nám rozplynul.“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 15); „Suomi? Ne, ve finále jsme my!“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 32); „Máme stříbro a nejlepšího hráče!“ (*Národná obroda*, 15. 5. 2000, str. 1); „Soupeře jsme se nelekli.“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 3); „Po sedmi výhrách za sebou nám přerušil sérii objektivně lepší soupeř.“ (*SME*, 21. 5. 2012, str. 2). Výrazným jevem bylo velké množství titulků obsahující první osobu množného čísla, které mohlo pramenit z euforie po porážce českého týmu a postupu do finále. „Máme stříbro!“ (*Pravda*, 21. 5. 2012, str. 1); „Ruskou lavinu jsme nezastavili“ (*SME*, 21. 5. 2012, str. 2); „Jsme stříbrní!“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 1); „Jsme taaam!“ (*Plus jeden deň*, 18. 5. 2012, str. 2); „Kanadu jsme poslali domů. Zítra hrajeme o finále“ (*SME*, 18. 5. 2012, str. 28); „Slovensko ovládla euforie. Hrajeme o medaili“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 3).

Tvary přivlastňovacího zájmena „náš“ mohou působit poněkud méně osobně než předcházející příklady, v podstatě ale spadají do stejné kategorie. I ty byly velmi časté: „Předchozí oslabení vzala našim hráčům hodně sil.“ (*Právo*, 15. 5. 2000, str. 19); „Jdete povzbudit naš tým?“ (*Aha!*, 19. 5. 2012, str. 4); „narazíme právě na naše východní sousedy“ (*Lidové noviny*, 13. 5. 2000, str. 14); „Hlinka další naš triumf tušil“ (*Právo*, 15. 5. 2000, str. 24); „Naši hokejisté jsou druzí nejlepší na světě.“ (*Pravda*, 15. 5. 2000, str. 6); „Ohlasy médií na naš postup“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 4); „gólem opět oživil naše šance“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 15).

Náklonnost k reprezentaci své země vyjadřoval tisk nejen tímto trochu zprostředkovaným způsobem, ale také zcela explicitními projevy fanouškovství. Ty se dají rozdělit do dílčích kategorií, první z nich jsou oslavná zvolání: „Další zlatá fantazie!“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 1); „Bravo, bravo, třikrát bravo!; Český hokej je nejlepší na světě, o tom nelze pochybovat!“ (*Blesk*, 15. 5. 2000, str. 1); „V horoucím květnu skvěle graduje naše hokejová euforie na petrohradském ledě: Slovensko bude hrát v neděli o zlato!“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 32); „Slováci jsou druzí na světě!“ (*Pravda*, 15. 5. 2000, str. 1); „Skvělá zpráva. Slovensko postoupilo do boje o medaili“ (*Hospodárske noviny*, 18. 5. 2012, str. 1); „Skvělé! Oduševnělí Slováci zlomili Kanadu. Hrajou o medaili!“ (*Pravda*, 18. 5. 2012, str. 48); „Děkujeme a blahopřejeme!“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 15). Druhou skupinou fanouškovských projevů jsou burčující zvolání, ty se na rozdíl od předchozí kategorie výrazů logicky vyskytovaly před samotným zápasem: „Bravo, Češi! Hrr na Slováky“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 14); „Jen tak dál!!!“ (*Blesk*, 18. 5. 2012, str. 17); „A teď až do finále!“ (*Sport*, 18. 5. 2012, str. 1); „Věříme!“ (*Šport*, 19. 5. 2012, str. 1); „Chlapci, dnes to dáme!“ (*Nový čas*, 19. 5. 2012, str. 1). Poslední kategorií jsou obecné projevy sympatií, z nichž je patrné, že autor textu drží palce jednomu z týmů: „V 35. mohl snížit Bartečko, naštěstí chyboval.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 3); „světélko naděje rozsvítil v 56. minutě Hlinka“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 1); „Je úžasné, že slovenští hokejisté si už při svém pátém startu v A kategorii mistrovství světa zaslouženě dělají zásluku na uvolněný světový trůn.“ (*Národná obroda*, 13. 5. 2000, str. 1); „Sebevědomí a zkušenosti totiž dnes rozhodují o tom, kdo kraluje momentálně světovému hokeji. Nás těší, že odpověď zní jednoznačně...“ (*Lidové noviny*, 16. 5. 2000, str. 23).

Koncept binární opozice Lévyho–Strausse se objevil nakonec trochu vedlejším efektem. Je možné touto optikou nahlížet i na souboje mezi českým a slovenským týmem, nicméně nejvýrazněji se jevil nikoliv přímo ve sledovaných vzájemných zápasech, nýbrž v utkáních, které česko-slovenským soubojům předcházely. Česko totiž před finálovým federálním soubojem nastoupilo na šampionátu v roce 2000 v semifinále proti Kanadě. Slovensko čelilo stejnému soupeři ve čtvrtfinále na mistrovství v roce

2012, tedy opět před utkáním proti České republice. Popis obou zápasů proti zámořskému soupeři se v médiích obou zemí pozoruhodně shodoval – hlavním motivem byla pokaždé surová hra jednoho z Kanadánů, potažmo celého týmu. „Česká parta si z utkání s poblázněnými Kanadány odnesla spoustu šrámů.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „Jsou to magoři,‘ nebral si servítky na adresu kanadských hokejistů Václav Prospal“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 1); „Na druhé straně poprvé zahrozil Bertuzzi a byl tak rozladěný špatnou koncovkou, že vyřadil po nájezdu ze hry Kaberleho.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 15); „V závěru se před Čechmánkem strhla menší pranice. Iniciátorem byl nechvalně známý útočník Bertuzzi.“ (*Sport*, 13. 5. 2000, str. 15); „Kanadáné ve snaze urvat vítězství zalistovali ve své horší stránce, hráli přehnaně tvrdě až brutálně.“ (*Mladá fronta DNES*, 13. 5. 2000, str. 28); „včera Kanadu zákeřnost naopak poslala na letiště“ (*Mladá fronta DNES*, 18. 5. 2012, str. 13); „kanadský kapitán zasáhl zákeřným způsobem“ (*Šport*, 19. 5. 2012, str. 15). Nabízí se interpretace, že Kanada páchala zlo (až fyzické, ubližovala), což dobro v podobě hokejistů Česka či Slovenska muselo vytrpět, aby nakonec zvítězilo – zcela v duchu binární opozice dobra proti zlu Lévyho–Strausse.

3.3.5 Nacionalismus, národní identita

Za projevy sdílené národní identity lze považovat zdůrazňování příslušnosti k jedné skupině. Vyjádřit se to dá různými způsoby, jedním z nich pak je familiární označení „hoši“, které vyvolává pocit, že hokejisté, čtenáři a všichni lidé, kterým záleží na výsledcích hokejové reprezentace, jsou součástí jedné rodiny, jednoho celku – ať už pomyslně z pozice „hochů“ (hráči) nebo z pozice jejich „příbuzných“ (veřejnost), kteří jsou na ně hrdí. „Vřelé včerejší přijetí zlatých hochů oddanými fanedy v matičce Praze jen potvrdilo, že hokej zůstává národním fenoménem.“ (*Lidové noviny*, 16. 5. 2000, str. 23); „To jsou oni: Zlatí hoši“ (*Blesk*, 15. 5. 2000, str. 10); „Bravo, hoši!“ (*Blesk*, 21. 5. 2012, str. 18). Na stránkách slovenského tisku se tento jazykový jev vyskytoval podobně často, akorát v místní podobě „chlapci“: „na stříbrné chlapce‘ čekalo přibližně 8 až 10 000 fanoušků“ (*Hospodárske noviny*, 16. 5. 2000, str. 11); „Naše chlapce hnali hlasivkami k úspěchu!“ (*Nový čas*, 21. 5. 2012, str. 4); „Chlapci, dnes to dáme!“ (*Nový čas*, 19. 5. 2012, str. 1); „Bravóóó, chlapci!“ (*Šport*, 18. 5. 2012, str. 1).

Semknutí a síla kolektivu byla v mediálních výstupech ve sledovaném období velmi významným tématem. A to především v okamžiku, kdy se národnímu týmu dané země v turnaji dařilo, a mířil za úspěchem nebo ho už dosáhl. Kromě dílčích faktorů, jako jsou konkrétní zápasové situace, forma klíčových hráčů nebo třeba právě přestávkový proslov zkušených hráčů byla síla kolektivu v žurnalistických textech nejdominantnějším důvodem úspěchu týmu. „Ač zní slova jako týmový duch, morálka a vůle frázovitě, právě to jsou stavební kameny úspěchu českého a slovenského hokeje.“ (*Hospodářské noviny*, 15. 5. 2000, str. 20); „Klíč k úspěchu? Parta.“ (*Hospodářské noviny*, 18. 5. 2012, str. 3); „kolektivní síla trumfla hvězdy Kanady“ (*SME*, 18. 5. 2012, str. 1); „I za úspěchy týmu Slovenska na tomto mistrovství světa v Helsinkách stojí silná kabina. Hokejisté hrají jako tým, jeden bojuje za druhého.“ (*SME*, 19. 5. 2012, str. 4); „Neskutečně silný týmový duch a jednotlivý kolektiv, který na ledě působí jako jeden muž.“ (*Šport*, 19. 5. 2012, str. 6); „Jedno srdce, jeden tým!“ (*Nový čas*, 18. 5. 2012, str. 38). Z některých komentářů čiší až jakási unikátnost a tajemství českých, potažmo slovenských hokejových kolektivů, ačkoliv není důvod se nedomnívat, že ostatní týmy tvoří také silné a přátelské kolektivy. „Tahle zdánlivě obyčejná a samozřejmá věc, parta hokejistů, je hlavní silou mužstva. V poslední době ji nikdo nedokázal napodobit.“ (*Mladá fronta DNES*, 15. 5. 2000, str. 1); „Ano, naše mužstvo těží především ze síly kolektivu. Týmovost, soudržnost, obětavost vítězů i nad mančafy nabitými mnohem větším počtem hvězd.“ (*Plus jeden deň*, 18. 5. 2012, str. 2); „Tým! Zákon, magie i klišé, všechno dohromady. Mužstvo, nikoli soubor jednotlivců, ale jednotlivý celek byl hlavním trumfem české hokejové reprezentace na posledním šampionátu 20. století. Vzájemný respekt, odhodlání, bojovnost, vůle.“ (*Zemské noviny*, 16. 5. 2000, str. 15).

Sportovní zápolení se v obou zemích ve sledovaném období různým způsobem dostávalo i na místa v novinách, kde by se obvykle neobjevila (viz kvantitativní analýza). Sami novináři ale akcentovali celospolečenský rozsah a hledali paralely i s největšími dějinnými událostmi své země. Obecně se dá napsat, že tyto paralely hledali především slovenští žurnalisté, a pokud se tímto směrem vydali i jejich čeští kolegové, mířili svým textem tak jako tak k slovenskému hokejovému týmu a slovenskému národu. „Chvilky děsu ze slovenského povstání ukončil kapitán Reichel.“ (*Mladá fronta DNES*, 15. 5. 2000, str. 2); „Něco takového Bratislava

naposledy zažila snad na Silvestra roku 1991, kdy se na náměstí SNP slavil vznik Slovenska.“ (*Mladá fronta DNES*, 15. 5. 2000, str. 3); „Slovenské národní povstání má nové datum. Přesunulo se na včerejšek. Hokejisté Slovenska způsobili vzbouření celé země, když na 64. mistrovství světa v ruském Petrohradu postoupili do finále!!!“ (*Blesk*, 13. 5. 2000, str. 13). Slovenští novináři vypíchlí dopad hokejového výsledku na celou zemi a v některých komentářích vybízeli politiky, aby následovali příkladné chování a semknutost národního mužstva: „Možná se však naši politici na zápase poučili a dohodli, že budou jako to naše hokejové mužstvo. Hrát na jednu bránu.; Milí politici, nestačí se však ukazovat. Vezměte si příklad!“ (*Národní obroda*, 15. 5. 2000, str. 25); „Před rozhodujícím duelem o medaili bylo na nohou celé Slovensko.“ (*Hospodárske noviny*, 15. 5. 2000, str. 15); „Vůjteť dokázal mnohem víc – po deseti letech od zlatého triumfu ve Švédsku zase spojil slovenský národ. Vyhnal lidí do ulic a vyvolal hokejovou euforii.“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 4); „Dopřejte národu slzy štěstí!“ (*Plus jeden deň*, 19. 5. 2012, str. 28).

K projevům skutečně silného vlastenectví, národního cítění či sdílené národní identity docházelo ve slovenském tisku ve sledovaném období v roce 2012. Slovenští hokejisté dlouho nemohli na velké akci český národní tým porazit, což připomínaly nejen Lidové noviny už v roce 2000: „Slováci odehráli skvělý turnaj až na dva zápasy s Českem. Proti svým bývalým krajanům hráli v křeči a jako kouzla zbavení.“ (*Lidové noviny*, 15. 5. 2000, str. 13); „Vždyť naši východní sousedé Česko ještě nikdy na velkém turnaji neporazili.“ (*Lidové noviny*, 16. 5. 2000, str. 23). Později v roce 2012 už česká i slovenská média psala o komplexu, byť v tu dobu už Slováci Čechy několikrát porazili. Slovenská média těsně před vzájemným semifinálovým utkáním v roce 2012 i po něm navozovala dojem, že Češi Slováky podceňují a zaujímají až povýšenecký postoj, což je patrné z dotazu reportéra i dalších příkladů: „Nezdálo se vám, že český tým si byl až příliš jistý postupem do finále?“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 8); „Podle atmosféry v českém týmu a na stránkách českých zpravodajských serverů si prohru se Slováky nepřipouští.“ (*SME*, 19. 5. 2012, str. 5); „Čeští fanoušci vidí svůj tým už ve finále, hráči však přehnaný optimismus krotí.“ (*Šport*, 19. 5. 2012, str. 11). Poslední příklad se snad může nejlépe blížit pravdě, byť na stránkách českých médií o žádné „jistotě postupu“ nemohla být vůbec řeč. Ani tvrzení, že fanoušci si jsou jistí, nebylo

žádným způsobem v textech potvrzené. Jak je vidět z následujících titulků, čeští hráči i novináři skutečně euforii spíš krotili, byť se nevzdávali role favorita, která Čechům vzhledem k výrazně pozitivní bilanci zřejmě právem náležela: „Derby o finále: Češi jsou favority“ (*Mladá fronta DNES*, 19. 5. 2012, str. 14); „Nespoléhejte na tradici“ (*Lidové noviny*, 19. 5. 2012, str. 17); „Podcenit Slováky? Nebojte, to nehrozí“ (*Lidové noviny*, 19. 5. 2012, str. 17). Výrazněji si rýpnul pouze bulvár: „Snad jistý druh komplexu může za to, že z 12 zápasů na světových šampionátech si Slováci hned v devíti proti Čechům ani neškrtili! – Chlapi, chce to přidat jubilejní desátý nášup! Koukat na ty protáhlé slovenské obličejce se nám totiž nikdy neomrzí!“ (*Aha!*, 18. 5. 2012, str. 2); „Vraťte je na zem!“ (*Sport*, 19. 5. 2012, str. 1).

Po této drobné výměně názorů následně po vyhraném utkání slovenský tisk vítězství náležitě oslavil a vypíchl, že Slováci překonali svůj strach, komplex, a to především díky pokoře: „Senzační cestu do finále světového šampionátu jsme dokonali proti Česku. Teda proti soupeři, kterého jsme se v minulosti báli.“ (*Hospodárske noviny*, 21. 5. 2012, str. 2); „Pokoj a rozvaha, slovenská pokora. To jen české média se snažila starou pověru trochu přikrmovat ještě i zde v Helsinkách.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 2); „Kde je komplex? Dávno zapomenutý!“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 6); „Možná si mysleli, že naše prohra přijde lehko. Opak byl však pravdou.“ (*Šport*, 21. 5. 2012, str. 6); „Slováci porazili svůj český komplex“ (*Nový čas*, 21. 5. 2012, str. 8). Národní hrdost se ve slovenských textech projevovala ještě jedním možná trochu kuriózním, každopádně velmi nenápadným detailem. Čeští i slovenští novináři psali vesměs o zápasech Česka proti Slovensku o obou zemích v pořadí, které je i z historického názvu Československo přirozené – nejprve zazní Česko a poté Slovensko. Speciálně deník Pravda se ale v některých člancích zaměřil na to, aby Slovensko zaznělo jako první: „Bude mít náboj velkého derby, bude slovensko-české.“ (*Pravda*, 18. 5. 2012, str. 47); „Finále světového šampionátu v hokeji bude slovensko-českou záležitostí.“ (*Pravda*, 13. 5. 2000, str. 1); „Budete sledovat dnešní zápas Slovensko–Česko?“ (*Pravda*, 19. 5. 2012, str. 4).

Český tisk celospolečenský přesah a své pocity národní hrdosti nezmiňoval až v takto širokém kontextu. Přece jen ale lze vyzdvihnout jeden motiv, na kterém si zakládal, a totiž že Česko je hokejovou zemí a Češi jsou tradiční hokejový národ. „Česko vládne

hokejovému světu.“ (*Lidové noviny*, 15. 5. 2000, str. 13); „Vřelé včerejší přijetí zlatých hochů oddanými fandy v matičce Praze jen potvrdilo, že hokej zůstává národním fenoménem.“ (*Lidové noviny*, 16. 5. 2000, str. 23); „Česká a slovenská hokejová škola slavila famózní úspěch.“ (*Hospodářské noviny*, 15. 5. 2000, str. 20); „Parta semknutá kolem Roberta Reichla, Jiřího Dopity a dalších hvězd prokázala, že se v Česku rodí jedineční hokejisté.“ (*Sport*, 15. 5. 2000, str. 1); „českého hokejového národa“ (*Lidové noviny*, 21. 5. 2012, str. 14).

4 Závěr

Dochází na stránkách tištěných médií v souvislosti s hokejovým mistrovstvím světa k projevům vlastenectví či fanouškovství? Na hlavní výzkumnou otázku je možné odpovědět kladně, výsledky analýzy se tak v jádru shodují s již dříve provedenými výzkumy, které byly zmíněny v úvodu práce. Závěry tohoto výzkumu je však nutné rozvést do větších detailů a obšírněji je interpretovat.

V průběhu analýzy se vyskytly jevy, které souvisí tematicky s jednou ze zkoumaných oblastí, ale tématu vlastenectví a projevů fanouškovství se dotýkají jen okrajově. Patří mezi ně stereotypní označení, která se objevila v bohatší míře než pouze v souvislosti s českou a slovenskou hokejovou reprezentací. Důvodem je širší záběr analýzy, která se soustředila na den sledovaných zápasů a k tomu další tři okolní dny. Z toho důvodu do analýzy spadaly i předchozí nebo následující zápasy proti soupeřům z Kanady, Finska nebo Švédska. Objevily se tak stereotypní pojmenování na základě jazyka dané země („Tre kronor“), ale i historie a území („kolébka hokeje“, „zámořský celek“). Stereotyp platný jak pro Česko, tak pro Slovensko v podobě „malého národa“, který se vzepřel hokejové velmoci, přižívovala především slovenská média, jelikož Slovensko je „malý národ“ i v souboji s Českem.

Univerzální bylo používání symbolů v textové podobě. Hymna byla nejčastěji zmiňována po úspěšném sportovním výkonu („Hráči i realizační tým se při slovenské hymně drželi za ramena.“) a symbolizovala konec, vítěznou tečku. Národní vlajka byla frekventovaně uváděna v reportážích z oslav („Jásot a národní vlajky rozvlnily náměstí.“), potažmo jako zástupný symbol sportovního progresu ve smyslu cesty vzhůru, jako když se vztyčí vlajka („Povstali staří (to je lichotka) a noví bojovníci a vytáhli slovenskou hokejovou vlajku nahoru, na žerď.“). V rámci sportovních odvětví lze nalézt podobnou paralelu např. ve výsledkových listinách, kde je vedle jmen sportovců často vyobrazena vlajka, a jsou tak také řazeny vertikálně, od první po poslední.

Při historických vzpomínkách na společnou federální minulost padaly jak pozitivní komentáře na adresu „bratrského měření sil“ nebo „sousedského mače“, tak i ostřejší

výrazy navozující dusnější atmosféru. Zápasy byly popisovány i jako střet dvou velkých rivalů, jako „prestižní federální souboj“ nebo „pikantní souboj“. V nejostřejších textech volili jak čeští, tak slovenští novináři rétoriku připomínající boj o všechno, o čest, o „nepsaný titul šampiona bývalého Československa“ – šlo o „bratrovražedný souboj“. V návaznosti na to byly nesmírně oblíbené obraty symbolizující válečný střet („bojovali ze všech sil a nedovolili snížit“) a vyzdvihující hrdinství hráčů nebo celého kolektivu („Slovenští hrdinové z Helsinek“).

Předchozí odstavec už plynule navázal na projevy vlastenectví a fanouškovství. Explicitní vyjádření fanouškovství v podobě používání první osoby množného čísla „my“ používala česká i slovenská média. Dva zásadní rozdíly mezi deníky obou zemí ale vyzorovat šlo – na Slovensku se doslova strhla lavina titulků využívající tento prvek v květnu 2012 po postupu do finále přes českou reprezentaci a následném zisku stříbrných medailí. Navíc všechny sledované slovenské celostátní deníky používaly první osobu množného čísla, naproti tomu české deníky se podobným projevům fanouškovství v několika případech vyhnuly. Žádný takový tvar nebyl ve zpravodajství nalezen v období z roku 2000 v denících Sport, Hospodářské noviny, Zemské noviny a Blesk. V roce 2012 tyto tvary nepoužily Mladá Fronta DNES, Lidové noviny, Právo a opět Blesk. V rámci tohoto kritéria se dá jev interpretovat jak větší tendence slovenských novinářů vyjadřovat sounáležitost s týmem a projevovat své fanouškovství.

V Česku i na Slovensku byly typické projevy národní identity nejen fanouškovskou první osobou množného čísla „my“, ale také zdůrazňováním příslušnosti k jednomu kolektivu, jednomu národu, a zejména pak silou jednotlivé skupiny. Byly k tomu využívány výrazy obsahující familiární označení „hoši“ nebo „chlapci“ evokující rodinnou příslušnost („Naše chlapce hnali hlasivkami k úspěchu!“, „Bravo, hoši!“), případně neustále se opakující tvrzení o jedinečnosti, síle a charakteru národního mužstva („Neskutečně silný týmový duch a jednolitý kolektiv, který na ledě působí jako jeden muž.“).

Výše uvedené jevy se vyskytovaly ve větší či menší míře jak v českých, tak i slovenských tištěných celostátních denících. Dají se tedy považovat za obecně platné,

v námi sledovaném výzkumném vzorku byly pevnou součástí denního zpravodajství. Následují však jevy, které jsou nějakým způsobem nepravidelné, případně typické jen pro jednu zemi.

Zatímco česká média se soustředila na upevňování naganského mýtu a jeho rozvíjení především v úspěšném roce 2000, slovenská média se upnula k odkazům k „medailovému“ období (2000, 2002, 2003) své reprezentace až v roce 2012, tedy opět při úspěchu. To je dáno i tím, že v roce 2000 prožíval slovenský hokej svůj první významnější úspěch na světovém turnaji. Nicméně i tendence připomínat největší hokejové triumfy v období, v němž se daří, byť se to nabízí, je důkazem většího nadšení novinářů během vítězné šňůry své země.

Češi se omezili víceméně pouze na Nagano, „zlatou éru“, Slováci se ale v roce 2012 podíleli na vzniku nových mýtů. Především šlo o osobu českého trenéra slovenského národního týmu Vladimíra Vůjtky, jenž byl mediálně hlavní postavou a strůjcem slovenské cesty za stříbrem. Z textů vyplývalo, že právě Vladimír Vůjtek prokázal „schopnost zchladit horké hlavy“ Slováků a zkrotit jejich „přemotivovanost“. Zároveň je naučil „českému hokejovému rozumu“ a vtiskl jim „český styl hry“, jenž rázem ve slovenských médiích dostal zřetelně menší negativní konotace. Jinak totiž slovenská média prezentovala český styl jako „defenzivní“ a psala o nekonečném „českém štěstí“, které velkým dílem přispívá k úspěchu.

Nejvýraznějším důkazem negativní rétoriky slovenských novinářů vůči českému týmu je popis vzájemného utkání z roku 2000. Slovenské deníky psaly o tom, že „Češi se štěstím obhájili mistrovský titul“, byť po většinu zápasu vedli nejméně o dvě branky. Za časté vylučování mohla „ztráta nervů“ českých hráčů, kteří beztak jen „s propracovanou defenzivou takticky vyčkávali na chyby“. Čeští novináři pak viděli hlavního viníka v „nepříteli kanadského sudího Achesona“, nepřipouštěli tedy chyby v disciplíně u svého týmu. Zároveň triumf nad Slovenskem popisovali zcela odlišně („Česká tvořivost, myšlení a šikovnost vyzrály na nadšení Slováků.“).

Silnější vlastenectví Slováků se projevilo po triumfu v roce 2012, kdy slovenská média mohutně oslavovala „porážku svého českého komplexu“. Opakovaně neopomněla zmínit, že Češi už se viděli ve finále, byť o tom žádný důkaz v českých médiích nebyl nalezen. Ostřeji na „vypjatou bitvu“ reagovaly z českých médií pouze bulvární deníky. Slovenské vlastenectví se dalo pozorovat i v detailech – trenér Vladimír Vůjtek často nebyl prezentován jako Čech, nýbrž jako „Moravák“. Také obrácený slovosled typu „slovensko-český“ místo přirozenějšího „česko-slovenský“ se dá považovat za projev hrdosti. Česká média si potrpěla na tradici a zdůrazňovala historickou sílu „české hokejové školy“.

Z výše uvedeného lze vyvodit závěr, že slovenští novináři a slovenská média píšou a prezentují vzájemné hokejové zápasy o poznání emotivněji než jejich čeští kolegové. Podařilo se u nich najít větší počet jevů prezentující fanouškovství, národní identitu, hrdost a vlastenectví. Tvrzení podporují i výsledky kvantitativní analýzy, které obecně prokázaly souvislost mezi úspěchy reprezentace dané země a mediálním zájmem. Na Slovensku jsou však ve výsledcích vyšší čísla a větší extrém. To je nejlépe patrné z dat ze sledovaného období v roce 2012 po postupu slovenského reprezentačního výběru do finále, kdy po cestě porazil v semifinále i český tým. Toto období získalo maximální hodnoty v přítomnosti článků na titulní straně, mimosportovní rubrice i v celkovém počtu článků, přestože bylo slovenských deníků o jeden méně než českých.

Důvody výše uvedeného závěru mohou být různé – slovenský hokejový národní tým neslavil v průběhu sledovaného období zdaleka tolik úspěchů jako český, vzácnost situace může hrát svou roli. Může jít čistě o žurnalistický styl, jenž je na Slovensku odlišný oproti Česku. Anebo lze částečně přistoupit na jeden ze stereotypů sledovaných v analýze o živelnosti Slováků. Nicméně fanouškovství a vlastenectví se vyskytovaly v obou zemích, jde jen o míru projevů, které navíc nemusí být vědomé. Určité limity podobných výzkumů existují, přesto podle dosažených výsledků lze s jistotou pozorovat tuto tendenci. A to i s vědomím, že všechny faktory, které mohou do mediální produkce tištěných deníků vstupovat, nelze nikdy v rámci analýzy obsáhnout a bezchybně je zahrnout do celkových výsledků.

Úplným závěrem je nutné zdůraznit, že podobné analýzy jsou vždy alespoň zčásti ovlivněny subjektivním pohledem autora. Ať už jde o volbu kvantitativních a kvalitativních kritérií nebo o výslednou interpretaci.

5 Summary

Do printed national daily newspapers in connection with the ice-hockey world championship reveal expressions of patriotism and fanfare? The main research question can be answered positively. However, the conclusions of this analysis need to be expanded into greater detail. The stereotypical names and symbols in the text were used primarily in the form of the "small nation" designation, more precisely flags, anthems, national colors and national symbols. Czech journalists have consolidated the myth of the Olympic triumph in Nagano, the "golden boys" and the "golden era" in both periods. The Slovak media strengthened the myth around its national team only in the period of 2012 when it could refer to the medal years 2000, 2002, 2003. Universally and widely used in both countries was the war rhetoric and remembrance of common federal history and rivalry. A sense of belonging to the team has strengthened the constant emphasis of a strong collective, on both sides. The analysis has also shown several differences, though – journalists from both countries did not agree at all on the course of the 2000 final match and described it with a tendency of favouring their country. After the semi-final victory over the Czech Republic in 2012, Slovak journalists partially relinquished the constant criticism of "Czech luck" and a defensive playing style and highlighted a similar approach of the Slovak team under the guidance of Czech coach Vladimír Vůjtek. Fanfare and patriotism occurred in national daily newspapers in both countries, but it can be concluded that Slovak journalists presented the rivalry ice-hockey matches significantly more emotionally than their Czech colleagues. A higher number of fanfare, national identity, pride and patriotism related phenomena has been found in relation to them. This is supported by the use of the first person plural "we" in all national daily newspapers (as opposed to the Czech Republic), as well as details, such as the use of the reversed Slovak-Czech word order or the "Moravian Vůjtek" phrase. The claims are furthermore supported by the results of the quantitative analysis, which have generally demonstrated the link between the achievements of the country's national team and the interest of the media. Finally, it is necessary to emphasize the fact that such analyses are always at least partially influenced by the subjective view of the author.

6 Použitá literatura

- BARTHES, Roland, 2004. *Mytologie*. Praha: Dokořán. ISBN 80-86569-73-X.
- BILLIG, Michael, 1995. *Banal nationalism*. Los Angeles: SAGE. ISBN 978-0-8039-7525-5.
- BISHOP, Hywel a Adam JAWORSKI, 2003. 'We beat 'em': nationalism and the homogeneity in the British press reportage of Germany versus England during Euro 2000. In: *Discourse Society* 14/2003. Londýn: SAGE, s. 243–271. ISSN 0957-9265.
- BOTÍKOVÁ, Zuzana, 2011. *Futbalové fanúšikovstvo a reprezentácie národných identít v sociologickej perspektíve*. Brno. Bakalářská práce. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Ing. Radim Marada, Ph.D.
- DANN, Otto, 1993. *Nation und Nationalismus in Deutschland: 1770-1990*. Mnichov: Beck. ISBN 3-406-340865.
- DĚKANOVSKÝ, Jan, 2008. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-131-4.
- ELIADE, Mircea, 2011. *Mýtus a skutečnost*. Praha: OIKOYMENH. ISBN 978-80-7298-462-6.
- FIALOVÁ, Marta, 2011. *EURO 2008 a mediální reprezentace národní identity*. Brno. Diplomová práce. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Václav Štětka, Ph.D.
- GELLNER, Arnošt, 1993. *Národy a nacionalismus*. Praha: Hříbal. ISBN 80-900892-9-1.
- HOBSBAWM, Eric, 1972. *Some reflections on nationalism*. In: *Imagination and precision in the social sciences*. Londýn: Faber, s. 459–464. ISBN 0571095720.
- HOBSBAWM, Eric, 2005. *Nations and nationalism since 1780: programme, myth, reality*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-43961-2.
- HROCH, Miroslav, 2003. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-20-2.

- JANDOUREK, Jan, 2007. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JANOUŠKOVÁ, Pavla, 2012. *Proč právě hokej tak silně ovlivňuje budování národních identit v České republice*. Brno. Bakalářská práce. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Michal Vašečka, Ph.D.
- KEDOURIE, Ellie, 1993. *Nationalism*. Vydání čtvrté. New Jersey: Wiley-Blackwell. ISBN: 978-0-631-18885-8.
- KILIAS, Jarosław, 1999. Renanovské pojetí národa a současná sociologie. *Sociologický časopis* 4/1999, s. 423–432. ISSN 0038-0288.
- LINHART, J., A. VODÁKOVÁ a M. PETRUSEK, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-311-3.
- LUKŠŮ, David, 2011. *Počátky sportovní žurnalistiky na stránkách periodického tisku na přelomu 19. a 20. století. Sport jako součást masového tisku*. Praha. Disertační práce. IKSŽ FSV UK, Katedra mediálních studií. Vedoucí disertační práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.
- MCQUAIL, Denis, 2009. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vydání čtvrté. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-574-5.
- O'DONNELL, Hugh, 1994. Mapping the Mythical: A Geopolitics of National Sporting Stereotypes. In: *Discourse Society* 5/1994. Londýn: SAGE, s. 345–380. ISSN 0957-9265.
- ROVNÁ, Lenka, 1998. Národ, nacionalismus a emancipační snahy. *Mezinárodní vztahy* 33, č. 4 (1998), s. 47–54. ISSN 0323-1844.
- ROWE, David, 2014. Beyond broadcasting, beyond sports, beyond societies? In: BILLINGS, Andrew. *Sports media: transformation, integration, consumption*. New York: Routledge. ISBN 978-0-415-70332-1.
- ŘEHÁKOVÁ, Blanka a Klára VLACHOVÁ, 2004. Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě. *Sociologický časopis* 2004, s. 489–508. ISSN 0038-0288.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta, 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SETON-WATSON, Hugh, 1977. *Nations and states: an enquiry into the origins*

of nations and the politics of nationalism. Boulder: Westview Press. ISBN 0-89158-227-4.

- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-683-4.
- Články z období 13. – 16. 5. 2000 z deníků: Blesk, Hospodářské noviny, Hospodárske noviny, Lidové noviny, Mladá Fronta DNES, Pravda, Právo, Sport, Šport, Zemské noviny.
- Články z období 18. – 21. 5. 2012 z deníků: Aha!, Blesk, Hospodářské noviny, Hospodárske noviny, Lidové noviny, Mladá Fronta DNES, Nový čas, Plus jeden deň, Pravda, Právo, SME, Sport, Šport.

Online zdroje:

- ČESKÁ TELEVIZE, 2018a. Sledovanost a spokojenost. *Ceskatelevize.cz/vse-o-ct* [online]. [cit. 2018-7-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-spokojenost/topy-sledovanost/2018/>
- ČESKÁ TELEVIZE, 2018b. Sledovanost a spokojenost. *Ceskatelevize.cz/vse-o-ct* [online]. [cit. 2018-7-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-spokojenost/rekordy/>
- HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 2015. Super Bowl se stal nejsledovanějším televizním pořadem v historii USA. *Ihned.cz* [online]. [cit. 2018-7-19]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-63474200-super-bowl-se-stal-nejsledovanejsim-televiznim-poradem-v-historii-usa>
- NEWTON MEDIA, 2018. Mediální archiv. *Newtonmedia.cz* [online]. [cit. 2018-7-19]. Dostupné z: <https://mediasearch.newtonmedia.eu>.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Moravec Vít

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2016/17

E-mail diplomantky/diplomanta:
visvi@atlas.cz

Studijní obor/forma studia:
Žurnalistika/prezenční

Předpokládaný název práce v češtině:

Projevy a míra vlastenectví a fanouškovství v tištěných denících na příkladu zápasů české hokejové reprezentace

Předpokládaný název práce v angličtině:

Manifestations and rate of patriotism and fanfare in daily newspapers on the example of czech national hockey team

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2017/18

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Zápasy české hokejové reprezentace na mistrovstvích světa či olympijských hrách patří v naší zemi tradičně k divácky nejoblíbenějším událostem roku (viz <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-spokojenost/topy-sledovanost/2017/>). Dá se říct, že hokej má v České republice přesah daleko za mantinely kluziště - rok co rok se v danou dobu stává celospolečenským tématem a plní titulní strany novin. Koneckonců absolutní rekord ve sledovanosti programu České televize (od zavedení elektronického měření sledovanosti) drží přímý přenos z příletu zlatého výběru z olympiády v Naganu 1998 (přes 4,5 milionu diváků, zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-spokojenost/rekordy/>).

V diplomové práci budu zkoumat, zda na stránkách tištěných médií dochází v hokejovém zpravodajství k vlasteneckým projevům a fanouškovství. Jako vhodné události k analýze jsem vybral finálové utkání z mistrovství světa 2000 mezi Českem a Slovenskem (5:3) a semifinále z roku 2012 mezi stejnými soupeři (1:3). Zápasy mezi bývalými federálními partnery jsou pro obě strany speciální a snad i prestižnější než jiná utkání, protože většina hráčů, fanoušků a novinářů z obou táborů pamatuje dobu, kdy byli součástí jedné společné země. Zkoumat přitom budu nejen česká tištěná média, ale také slovenská, což bude pro výsledné porovnání klíčové. Abych zjistil, zda jsou případné projevy vlastenectví a fanouškovství v médiích spjaty pouze s důležitými a prestižními zápasy, porovnam výsledky analýzy zápasů ČR proti SR s analýzou utkání českého národního týmu proti outsiderovi, v nichž veřejnost dopředu očekává snadnou výhru - pro tento účel jsem vybral zápasy Česko–Itálie z let 2000 (9:2) a 2012 (6:0).

Dílčí práce týkající se česko-slovenských vztahů, nacionalismu nebo třeba stereotypizace a mytologizace ve sportovním zpravodajství samozřejmě existují, nikoliv ale pohromadě v souvislosti s českým sportovním mediálním prostředím. Některé zahraniční studie zkoumají podobné téma, byť se netýkají přímo hokeje (viz níže základní literatura).

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Základním předpokladem je, že hokej v Česku i na Slovensku budí emoce a v důležitých zápasech je nesmírně sledovaný (viz výše). Přirozená je i rivalita dvou národů se společnou historií. Jsou tím novináři a tištěná média ovlivňováni? Projevuje se to nějak v jejich textech? Zkoumání jak

českých, tak i slovenských deníků by mělo sloužit ke srovnání, zda autoři článků a reportáží píšou o takto vypjatých kláních objektivně, tzn. zda se popis zápasů a kontroverzních situací navzájem shoduje. Nebo spíš převládá národní cítění a snaha stát během těchto novodobých bitev za každou cenu za svými krajany?

Druhá část výzkumu porovná dvě odlišné fanouškovské situace - výsledky analýzy vypjatých zápasů mezi Českem a Slovenskem srovnám s analýzou utkání Česko–Itálie (v níž si budu všimát stejných kritérií jako v prvním případě, pouze s tím rozdílem, že využiju už pouze české deníky). Chovají se česká média odlišně, když jde o zápas menší důležitosti proti jasnému papírovému outsiderovi?

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod - vymezení problému.
2. Teoretická část - charakteristika sportovního zpravodajství; sportovní mytologie, stereotypy; národ a národnost, vlastenectví a nacionalismus; využití zejména odborné literatury.
3. Analytická část - stanovení kritérií analýzy; analýza českých a slovenských deníků (ČR–SR); analýza českých deníků (ČR–Itálie); rozhovory s aktivními novináři a fanoušky.
4. Závěr - zpracování výsledků a závěrů analýzy.

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

České a slovenské tištěné deníky: Sport, Mladá fronta dnes, Lidové noviny, Právo, Hospodářské noviny, Deník, Zemské noviny, Slovo, Blesk, Aha!, Hospodářské noviny, Pravda, Plus jeden den, Sme, Nový čas.

Období je vymezeno datem konání zápasů, přičemž pokryju navíc jeden den před utkáním a dva dny po utkání.

České deníky (dny zápasů): 5. 5. a 14. 5. 2000, 11. 5. a 19. 5. 2012.

Slovenské deníky (dny zápasů): 14. 5. 2000, 19. 5. 2012.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Hlavní analytická část bude zkoumána pomocí obsahové analýzy textů. Jako doplňková metoda byla zvolena komparativní analýza a hloubkové polostrukturované rozhovory.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

- BISHOP, Hywel a Adam JAROWSKI. 'We beat 'em': nationalism and the hegemony of homogeneity in the British press reportage of Germany versus England during Euro 2000. *Discourse and society*. 2003, č. 3, s. 345-380.

Studie zachycuje projevy vlastenectví (typizace, konflikt, my x oni) v britských seriózních i bulvárních denících během fotbalového evropského šampionátu 2000, konkrétně pokrývá dění kolem zápasu Anglie–Německo.

- BLAIN, N., R. BOYLE a H. O'DONNELL. *Sport and national identity in the European media*. Leicester: Leicester University Press. 1993.

Další práce, která se zabývá formováním národní identity a vlasteneckého cítění prostřednictvím médií a okolních vlivů (soc. aspekty). Text se nevěnuje pouze sportu, ale také politice a kultuře.

- BOYLE, Raymond. *Sports journalism: context and issues*. 1. vyd. Londýn: SAGE, 2006. 198 s. ISBN 1-4129-0798-5.

Obsažná kniha o teorii sportovní žurnalistiky. Přibližuje počátky a vývoj oboru, zasazuje ho do historického kontextu (např. role a vývoj postavení sportovních novinářů mezi ostatními

žurnalisty), analyzuje proměnu sportovního zpravodajství a vysílání na pozadí digitální revoluce nebo např. aktuální téma žen ve sportovním prostředí.

- DĚKANOVSKÝ, Jan. *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-131-4.

Hlavním tématem je mytizace sportovců a jejich role v médiích a celé společnosti, proč se z nich stávají celebrity a mají tak silné postavení, někdy přerůstající až v jakýsi fanouškovský kult. Autor tyto otázky zkoumá na mnoha praktických příkladech, které jsou našinci dobře známé (Nagano, běžkařka Neumannová apod.).

- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

Metodologická příručka přehledně popisující všechny hlavní postupy vědecké práce. Kniha nemá jen teoretický význam, ale zejména praktický, protože autor doplňuje veškeré metody o zajímavé a mnohdy vtipné příklady, které čtenáři dostatečně objasní, jak celá metoda doopravdy funguje.

- HROCH, Miroslav (ed.). *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů*. Praha: SLON, 2004. ISBN 80-86429-20-2.

Sbírka esejů obsahuje texty významných filozofů, sociologů, historiků, politologů, antropologů či literárních vědců na téma národů a nacionalismu. Čítanka je složena z příspěvků od poloviny 19. století až téměř po současnost, věrně tak zachycuje vývoj teorie celého tématu.

- O'DONNELL, Hugh. Mapping the mythical: a geopolitics of national sporting stereotypes. *Discourse and society*. 1994, č. 3, s. 345-380.

Studie zobrazuje stereotypizaci ve sportovním zpravodajství na příkladech konkrétních států a národů (chladný Seveřan, temperamentní Ital apod.), ale také vysvětluje původ některých zavedených frází a stereotypů a jejich geografické rozdělení.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

- JANOUŠKOVÁ, Pavla. *Proč právě hokej tak silně ovlivňuje budování národních identit v České republice*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie.

- BOTIKOVÁ, Zuzana. *Futbalové fanúšikovstvo a reprezentácie národných identít v sociologickej perspektíve*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky.

- FIALOVÁ, Marta. *EURO 2008 a mediální reprezentace národní identity*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky.

Datum / Podpis studenta/ky

25. 5. 2017

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUCÍ PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.